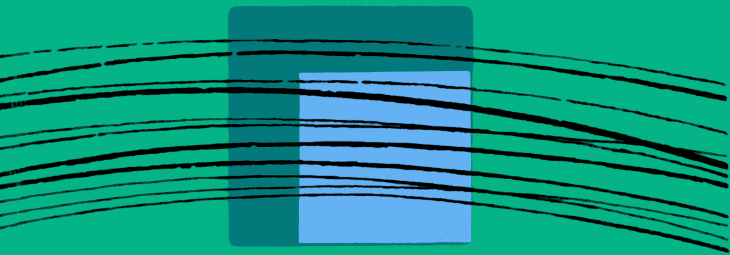

АНАТОЛІЙ
САМОЙЛЕНКО

*Моринська
Криниця*

Каму Петру Кравченку
з Австрії на замість
автор
м. Київ Валентина
010699

АНАТОЛІЙ
САМОЙЛЕНКО

МОРИНСЬКА КРИНИЦЯ

Лірика, поеми, гумор

Київ
Видавництво «Рада»
1998

ББК 84Ук7
С17

Нова збірка Анатолія Самойленка ще раз засвідчує, що сучасна українська література продовжує розвиватися, що до неї приходять нові й нові творці, аби не дати замулитися в різноманітних іномовних напливах і явити світові Україну у всій її чарівності й трагічності. Традиційна лірика наповнена вітрами часу, який випав на долю автора, він має свій тверезий погляд і на минуле, і на сучасне. Окреме місце займають поеми «Клич» із виразним впливом ритміки й строфіки великого земляка Тараса Шевченка та «Вдова», яка вже набула широкої популярності серед читачів. Є в книзі й дотепний гумор.

Редактор *Л. Горlach*

ISBN 966-7087-12-3

4702640202—007

С _____ без оголош.

98

- © Самойленко А. П., 1998
- © Художнє оформлення
Мітченко В. С., 1998
- © Видавництво «Рада», 1998

ЛІРИКА

СПОДІВАННЯ

Нехай земля і сонце щире,
І неба чистого блакить,
І журавлиний клин у вирій
Назустріч райдугам спішить.

Нехай весною юні вишні
Дарують буйний дивоцвіт,
Поля і житні, і пшеничні
Несуть налитий колос в світ.

Нехай дощу мала краплина
Втамує спрагу сподівань,
Що рідна мати-Україна
Уже за межами страждань.

* * *

Наш човен в житейському морі
Стрічали дев'яті вали,
Топили в нещасті і горі,
На скелі смертельні несли.

Гноїли нас «перші» і «другі»
На ріках Москві і Неві,
Під пресом страшної наруги
Душили у власній крові.

Та світло жаданої волі
Горіло у наших серцях.
І шлях до щасливої долі
Віднині в надійних руках.

ЗА ІДЕЮ!

За ідею за велику
Тягнем плуга чи мотику,
Орем стягу, кожен власну,
Доки зорі не загаснуть.

З темнотою — сієм зерна
Ї не бачимо, як скверна
Вироста на наших полі
Та шумить на видноколі:

— Не для вас до небокраю
Урожаї дозрівають,
Не для тих, що у жнива
Будуть піт свій проливать.

Все — щоб авторам ідеї
Пить божественні елеї.

* * *

У роздумах життя моє земне
Торує ще не ходжену стежину;
То темну ніч незрячу промине,
То з досвітком стрічає ясну днину.

Мов миті, заклопотані літа
Спішать назустріч колосом пшениці.
А там, дивись, на осінь поверта
Крило холодне райської жар-птиці.

Все вище й вище обрій постає,
Згасає обрій на вечірнім пружі

І стомлене життя земне моє
Стрічає зиму у глибокій тузі.

А Всесвіт крутить життєдайну вісь,
Продовжує неходжену стежину,
Щоб ранньою весною, як колись,
Нове життя стрічало ясну днину.

ТАРАСОВА ХАТА

*На 180-ліття з дня народження
Т. Г. Шевченка*

До сонця вікнами хатина
Стоїть на пагорбі в селі,
Стоїть сумна, як сиротина,
На лихом зораній землі.

В холодній хаті свічка тьмяна
Колише тіні по кутках.
А Катерина спозарана
Дитину тішить на руках.

То усміхається, цілує,
До серця горне немовля,
То, як голубонька, воркує,
Душевно й тепло розмовля

Про став між вербами, калину,
Що червоніє на лужку,
Про солов'їну Україну,
Кріпацьку долю нележку.

Та все у Господа благає
Здоров'я синові і літ.

Нехай кровиночка зростає,
Дола стежину в білий світ...

Уже давно кріпацькі стіни
Лягли в історію, як тло.
І на сторожі халупини
Стоїть оновлене село.

Але тепло тієї хати,
Звідкіль в віки пішов Тарас,
Довіку буде зігрівати
І надихать прийдешніх нас.

Щоб ми любили землю й волю,
І рідне слово берегли.
Щоб супостати нашу долю
В чуже ярмо не запрягли.

БІЛЬ — ЧОРНОБИЛЬ

Приходить ніч. А сон зникає,
Немов розвалена стіна.
І біль нестерпний серце крає,
І розпач думи розтина.

Адже життя не так багато
Часу на радість відвело.
О, де ти взявся, «мирний атом»,
Навіщо вбив моє село?!

Віднині жить мені в скорботі,
Щоранку росами сльозить,
Шукать, як в ядерній мертвоті
До сонця ясного дожить.

А ніч стоїть над небокраєм
І чорно смеркне далина.
І біль-Чорнобиль серце крає
Безсонні ночі розпина.

ДОПОКИ ТИ...

Допоки ти стискав лопату
І потом землю поливав —
Твої кінцеві результати
Хтось інший плідно споживав.

Допоки ти ладнав машини,
Своє життя вдихав в забій —
Хтось величав себе: «Людина!»,
Тебе ж знічев'я: «Наймит мій».

Допоки ти, весь без остатку,
Згоряв у полум'ї ідей —
Хтось нишком різав правду-матку,
А заодно й твоїх дітей.

КОБЗАРЕВЕ СЛОВО

Насипали козаченьки могили, як гори,
Щоб онукам розказали про сльози і горе,

І про муки, про неволю, про лиху годину,
Як на дибу садовили матір-Україну.

Не дослухали онуки мудрої поради —
Заходились святу землю рвати, роздирати.

І забули небораки, що горе блукає,
Біленькими кісточками степи засіває.

А над тими кісточками чорний ворон кряче,
Посивіла вдова з дітьми припадає-плаче.

А де ж отой, що над нами, править білим світом?..
Чом не прийде і не скаже: «Діти мої, діти,

Схаменіться, неслухняні, загасіть заграви,
Не вбивайте високої козацької слави,

Не вбивайте свою волю власними руками,
Будьте гордого народу гідними синами...»

Мовчить небо. То хай слово Кобзаря долине
До кожного і зігріє дітей України.

Щоб злилися воедино, як Дніпро і море,
І навіки побороли і сльози, і горе.

Отоді не буде в'януть червона калина,
Молодітиме, цвістиме мати-Україна!

БІЛЬ

Іду стежиною. Все рідне і знайоме
Мені назустріч радо поспіша.
Тривожить серце кожен крок додому,
Хвилюється розчулена душа.

Біжу стежиною до батьківської хати
І спотикаюсь од стрімких надій,
Що через хвильку стріне рідна мати,
Назустріч вийде сивий батько мій.

Лечу стежиною... І раптом все скінчилось...
Велике місто з ранком гомонить...
Душа збагнула: це тобі приснилось,
А серце стукає: болить, болить, болить...

КОМУ МОЛИТИСЯ

Кому молитися — не знаю,
Кому читати «Отче наш...»,
Щоб накінець у ріднім краї
Скінчивсь страшний розгардіяц.

Кому поклони відбивати,
Кому вогнем свічок палать,
Щоб Храм Життя не зруйнувати
І прихожан з колін піднять.

Кому піднести день грядущий,
Кому віддать своє буття,
Щоб кожен в ріднім краї сущий
Не знав гіркоти каяття.

НЕЗГАСНА КРАСА

Над Моринцями вечір домліва,
На трави пада чистою росою,
І перша зірка в небо виплива,
Спалахує чарівною красою.

За нею місяць радісно сія,
Доріжку в чистих росах осяває.
На ній одвічна пісня солов'я,
Хвилюючись, кохання зустрічає.

Лети, кохання вірне, у світи,
Стрічай свої негаснучі світанки,
Тобі в грядущий день життя нести
Крізь сплетені надіями серпанки.

Над Моринцями вечір догоря,
На трави пада чистою росою.
І з Космосу Тарасова Зоря
Стріча мене незгасною красою.

ПОКОТИЛАСЬ ЗОРЯ, ПОКОТИЛАСЬ...

Покотилась зоря, покотилась,
Зайнялась мірадами свіч.
І стривожена дума забилась
О посріблену місяцем ніч.

Затремтіла, чутлива, струною
В царстві звуків далеких світів:
— Що ж чекає на мене за мною,
За порогом поспішних років?

Чи там теж чаруватимуть ночі,
Сріблом місячним будуть стрічать?
І дівочі закохані очі
Кликать з досвітку вечір чекать!

А чи й там, за таємним, за мною,
Серед ночі в бездонних очах
Хтось стрічатиме весни зимою,
Відкриватиме зоряний шлях!..

Раптом дума, як птаха, забилась
О посріблену місяцем ніч.
Покотилась зоря, покотилась,
Зайнялась мірадами свіч...

ХОВАЛИ ЛЮДИ КЛАДОВИЩЕ

Пам'яті українських сіл, знищених творцями «світлого майбутнього» при будівництві каскаду гідропоруд на Дніпрі.

Ховали люди кладовище
У водах сивого Дніпра.
В прощальну мить все вище й вище
Зривалось радісне «Ура!».

Ревла моторами стихія
І надривався мікрофон:
— Збулася наша давня мрі-ія!..
Дніпро закутий у бетон!..

А за Дніпром і Старосілля*
Стихія вирвала з віків.
Не буде вхідчин і весілля,
Дзвінкого сміху малюків...

Не прийдуть повені весняні,
Спітнілі, стомлені жнива
І вечори такі багряні,
Яких і в казках не бува.

Не відгукнуться дзвони храму
В Різдвяний день до прихожан,
Бо й храм згребли в бездонну яму,
В безповоротний котлован.

Лише приречені могили
Кричали криком до живих:
— О люди!.. Що ви натворили?..
Довіку вам не змить цей гріх.

Але за диким громом міді,
Червоним морем прапорів
Глухі, лжеславою сповиті,
Не чули тих високих слів...

* * *

Минає час, в роки злітає.
А кладовище з-під води

* Старосілля — село, що було розташоване на лівому березі Дніпра, неподалік від Вишгорода, і разом з Новосілками-на-Дніпрі, Чернином та іншими селами знесене під час будівництва Київської ГЕС та котловану під Київське море. Кладовище опинилося під водою.

Хрести, мов руки, простягає
І просить визволить з біди

І білі кості, і Славуту,
Що задихаються в гниллі.
І пам'ять стерту і забуту
Про тих, хто буде на Землі.

А ДОВКОЛА ЖИТТЯ...

Причавили літа бідну хату,
Влізла в землю по вікна. Стоїть
І блага власну старість горбату:
— Дай, скупа, ще хоч трішки пожить.

Знаю, скажеш холодним мовчанням,
Ніби в серце залізом тупим:
Пожила, а тепер без вагання
Поступись. Дай пожить молодим.

Хай вони, молоді, нині дбають
Про сердечне тепло для людей.
Хай з безсонням колиски вихають,
Пестять ніжно маленьких дітей.

Поспішають на працю, на свято,
Що завжди не минали села.
Ні, куди вже тобі, древня хато?
Ти своє, дорога, віджила.

Та повір, моя старість примхлива,
Озирнись... і здається мені,
Що була молода і щаслива
Лиш в тремкому, короткому сні.

Дні за днями крутилась-вертілась
І незчулась, як вік промайнув.

Ніби літня хмаринка злетіла,
Час, як вітер осінній, шугнув.

А довкола життя молодіє,
Дивосвітом чарівним сія.
І душа завмирає і мліє,
Що обірветься стежка моя.

Обірветься, як нить павутини,
Обронивши у Всесвіт росу,
Залишивши, як сиріт, жоржини
Споглядати одвічну красу.

НА КОРДОНІ

Кожен з нас з дитинства знає,
Що кордон — серйозна річ,
Що його охороняє
Прикордонник день і ніч.

Щоб, бува, підступний злодій
Не порушив мирний час.
А шанований добродій
Міг завжди відвідать нас.

Та буває на кордоні
В спеку, зливу, сніговій
У тривозі і погоні
Пролунає зичне «Стій!».

Бахне в тишу і розколе
Постріл влучного АКа,
І здригнеться сонне поле,
І замре на мить ріка...

У порушника кордону
Серце стрибне аж до п'ят:

— Не знести таку погоню...
Треба руки піднімати.

А надвечір неодмінно
Телевізор сповістить:
— Будь спокійна, Україно,
Прикордонник наш не спить.

ВІНОК І СЛАВА

Висока Слава на весь світ гриміла:
— Вінок, запам'ятай, якби не я,
То пишність і краса твої змарніли б,
А ти б перетворився у бур'ян.

Не зміг би ти по головах ходити,
А замість шиї на землі б лежав
Негодою розтросчений, розбитий,
Лежав би і тихенько зогнивав.

А я тебе від смерті врятувала,
Прогнала геть від тебе небуття,
Магічну силу в душу твою вклала,
Зробила святом все твоє життя.

За це, Вінок, ти скільки й будеш жити,
Мені, і лиш мені, будеш служити!

— За що ж це ти мене так зневажаєш? —
У відповідь Вінок забурмотав.—
Хіба забула вже, не пам'ятаєш,
Як я тобі завжди допомагав?

Без мене, Славо, ти завжди погана,
Як сто чортів, недобра і страшна,
Зі мною ж ти блискуча і духмяна,
Як мед, солодка, як вино, хмільна.

Зі мною ти злетіла, як на крилах
Зліта великий і могутній птах,
Зі мною ти безмежність покорила,
Зі мною ти безсмертна у віках.

Це ти, боржнице, скільки й будеш жити,
Мені, і лиш мені, будеш служити.

— Якби не я,— обом сказала Праця,—
То нікому було б і сперечатися.

ПАМ'ЯТЬ

Рожі стоять біля хати,
Цвітом барвистим у світ.
Сива, стривожена мати
Вкотре спішить до воріт.

За ворітьми зупинилась,
Сльози гіркі витира:
— Ні, то мені не приснилось,
Бачила сина Дмитра.

Пилом покритий, весь в ранах
З фронту додому прийшов,
Прошепотів: — Здрастуй, мамо.
Бач, як я кров'ю зійшов?

То в передмісті Варшави
Кулю ворожу зустрів...
Свідки тому орден Слави,
Білі пов'язки бинтів.

Як мої рожі, матусю,
Ті, що я сам посадив?

Дунав на Віслі: вернуся
І припаду до тих див...

Стрічка дороги вузенька
Солодко в тиші дріма.
Де ж ти, кровинко рідненька?..
Знову солдата нема.

Сива, засмучена мати
Тяжко іде від воріт.
Рожі стоять біля хати,
Жалібно дивляться в світ...

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

Чумацький Шлях... Незбагнені світи,
Де так печуть дідів солоні долі.
Мені б той шлях за ними перейти,
Гіркот життєвих скуштувать доволі.

У Всесвіту незміряних степах
І мудрості, і сил нових надбати,
Навчитися долати власний страх,
Сміливість, як і мужність, шанувати.

А ще: вогнем вечірньої зорі
На тім шляху, не гаснучи, горіти,
Щоб з вишини до юних яворів
Щоночі, як до рідних, гомоніти.

Чумацький Шлях... Несходжені світи,
Дідів і прадідів солоні долі.
Мені б тебе, неспізнаний, пройти
І залишитись на космічнім полі.

Від пращі аж до ядерної зброї,
Пов'язаний кайданами ідей,
Крокує люд дорогою страшною,
Несе з собою тисячі смертей.

Осяяний лжесвітлом лженадії
Скорить вершини щастя і добра,
Іде в атаки, на криваві дії
І способи при тім не добира.

Присутній він у кожному пишнім слові,
Де медом щедро маститься брехня,
У вірності клянеться і любові
До завтрашнього, ще сліпого дня.

А прийде ранок — знову палить хату
Чужу, а ще сусіда б'є свинцем,
Оглушений бездушним громом гвалту,
Осліплений відточеним мечем.

Брати-земляни! В нас одна планета.
Небес і сонця теж не поділитьь.
Не даймо ж вбивцям завести нас в Лету,
Земля і ми народжені, щоб жить!

СОНЦЕ

Опадає листя, стелиться журбою,
Холодом розлуки землю обійма.
Не ховайся, Сонце ясне, за горою,
Бо без тебе світла і тепла нема.

Ти ж, було, стрічаєш ластівок весняних,
Пісню солов'їну проводжаєш в світ.

Хто ж тепер зігріє, з ласкою догляне
Твій осиротілий яблуневий цвіт?..

Будуть поспішати незагасні зорі,
Линути на поклик синіх вечорів,
Лиш світанки сиві в нескінченнім горі,
Як одвічна рана, біль моїх років...

Опадає листя, стелиться журбою,
Холодом розлуки серце обійма.
Мамо моя рідна, Сонце за горою,
Так нестерпно гірко, що тебе нема.

НАЛИВАЙКОВА КРИНИЦЯ

На долоні широкого поля,
Там, де вітер стрічає вербицю,
Народила на щастя всім доля
Синьооку, як небо, криницю.

В ній купалися зорі іскристі,
Плюскотіли кудлаті тумани,
Брала воду калина в намисті *
І втамовував спрагу морянин

Під чарунок джерельних акордів
Вчивсь співати малий соловейко.
Тут знімав перевтому походів
Волелюбний козак Наливайко.

А коли над погромищем поля
Вирувала смертельна стихія —

* Морянин — житель села Моринці.

Захищала заступниця-доля
Синьооку від рук лиходія.

І сьогодні людей зустрічає
Наливайкова рідна криниця,
І, як мати, завжди промовляє:
— Випий, синку, з дороги водиці.

* * *

Іду по стомленій дорозі
У всього світу на виду
Шукати спокою в тривозі
Й біду непрошену веду.

Сміються днів минулих тіні,
Іронізує темнота.
Мовляв, куди з бідою нині?
Не ті часи, не ті літа...

А я біду міцніш стискаю,
До розхвильованих грудей
Немов дитину пригортаю,
Щоб не вернулась до людей.

Навіщо там, в Новому світі,
Червона книга життя?
Нехай не стріне неофітів
Тяжка супутниця моя.

Отак і йду я по дорозі
У всього світу на виду
У хвилюванні і тривозі:
— Невже біду не відведу?..

СЛОВО ДНЯ

На диво зорям уночі
У поле вийшли сівачі.
Та, замість доброго насіння,
Взялися сіяти каміння.

Аж ось і місяць засіяв
І так здивовано спитав:
— Скажіть, невже таке буває,
Що й камінь в полі проростає?

Ще роси спали на зорі,
А в поле вийшли косарі,
Рекордно косами махали...
Та тільки іскри висікали.

Прокинувсь ранок молодий,
За ним на поле день ясний:
— Доволі косами махати!
Каміння треба позбирати.

Посійте, люди добрі, жито,
Бо вам без хліба не прожити.

* * *

В житті земному, як на довгій ниві,
Стрічається веселе і сумне:
То мить скупа покаже дні щасливі,
То щедрий будень холодом віїне.

Там невезіння в суєті, як в морі,
Мережить нишком траурну вуаль,
І чорне сонце в неземному горі
Народжує таку гірку печаль,

Таку розпуку... Слів не вистачає
Довести долі: — Я не завинив.
Чому ж світанок радості минає,
Спішить шукать чужих врожайних нив?

Невже моя, полита потом, нива,
Засіяна стражданням мозолів,
Добра не вродить? Радісна, щаслива,
Не усміхнеться золотом хлібів?..

Ї б'ється дума у полоні муки,
Тріпоче, як в залізній клітці птах,
Шука, як знять страшний тягар принуки,
Що сум тримає на моїх плечах.

ТОПОЛІ

Ридали Моринці, стогнала Україна,
Залита кров'ю, плакала земля.
Шукала втіху по хатах руїна,
Ї смерть чорнила зранені поля.

Сивіли діти під фашистським дулом,
Сльозам і горю не було кінця.
Страшна війна гула смертельним гулом,
Щодня ковтала душі і серця.

Вмирили люди, обривались долі,
Конало щастя в затиску судом,
Вмирили, та не гнулися тополі
Ї гордо височіли над селом.

А мимо йшли натомлені солдати
В котел, під Корсунь, у запеклий бій,
Своїм життям тополі рятувати,
Тарасів край і мирний травень мій.

Земля з тих пір піввіку відкотила,
Дала морянам стільки світлих доль...
Та не запала в пам'яті могила
Під шатами врятованих тополь.

ВІВАТ!

Не ридали свічки у глибокім мовчанні
І не шарпались тіні минулого геть,—
Тільки криком мовчали убиті і гнані,
Проклинали не тільки життя — його смерть.

Не стискались серця їх від чаду кадила
І не билась в судамах об віко земля,—
Тільки віра в добро у майбутнє зорила,
Закликали вперед сиві стіни Кремля.

Не мовчало нове в молодім поколінні
І не никла Свобода супроти гармат,—
Лиш запечена кров на болючім камінні
Написала востаннє коротке «ВІВАТ!».

Так вмирав той Союз на одній шостій суші
І конала легенда про диво-колос...
Тільки жаль, що про це ще не відали душі,
Що у теплім Криму «захищали» ФОРОС.

ЛАБІРИНТ

Не може світ без президентів,
І людям тяжко в світі жить.
І в лабіринт експериментів,
В тунель без світла час летить.

А там зчепилися закони
Під гаслом сили: «Роздирай!»
Горланять бомби і патрони —
Шикують черги в пекло, в рай.

Той черепами викладає
Дорогу в вічну мерзлоту,
А той — у злидні одягає
Багату думкою мету...

Не може світ без президентів,
І людям тяжко в світі жити,
Бо в лабіринт експериментів,
В тунель без світла час летить.

РОКИ МОЇ...

Літа мої Чорнобилем помічені,
Тавром смертельним «РАДІОНУКЛІД».
Чи довго будем безвістю пригнічені,
Куди веде нас стронцієвий слід?

Озвіться сріблом пісні солов'їної,
Дитячим сміхом серце сполошійте,
Зачервонійте красною калиною,
Веселкою в майбутнє поспішіть.

Лунайте громом над Дніпром і Прип'яттю,
Пливійте весняним криком журавля,
До сонця лийте молодією пристрастю,
Врожаєм щедрим обніміть поля.

Роки мої, Чорнобилем помічені,
Тавром смертельним «РАДІОНУКЛІД».
Ми «альфою» і «бетою» повінчані
Долати з часом стронцієвий слід.

ДЖЕРЕЛО

Поле, як море, хвилюється, грає
Золотом чистим високих хлібів.
Поміж хлібами межа поспішає,
Прудко в'юниться по схилах горбів.

Йду за межею, спускаюсь в долину...
Ось вони: верби... і те джерело,
Що в суховійну, спекотну годину
Воду цілющу мені подало.

Низько схиляюсь у вдячнім поклоні
(Скільки не бачились довгих років!)
І набираю в пошерхлі долоні
Дар життєдайний нетлінних світів.

Здрастуй, дитинства мого дивограю,
Пам'ять про юні, щасливі літа!
Здрастуй, мій рідний калиновий краю,
Земле моя українська свята!

КОСМІЧНИЙ РОЗУМ

Космічний Розум! Де ти забарився?
Чому на нашу Землю не зійшов?
Чи, може, й ти у світі заблудився,
Як Бог, що нас ще й досі не знайшов?

А тут без тебе спокою немає.
Куди не глянь — гуляє сатана,
Щодня свій келих кров'ю наповняє
І жадібно осушує до дна.

Планету корчить від людських скелетів,
Судоми зводять від болючих ран.

Та сатана, сп'янілий від «банкетів»,
Затягує смертельний свій аркан.

Космічний Розум! Не барись, блаженний...
Не впоратись без тебе на Землі.
І паросток життя, такий стражденний,
Не розів'ється в гробовій імлі.

* * *

«Навчи нас лічить дні наші,
щоб нам придбати серце мудре».

Молитва Мойсея, псалом 89

Спішить Земля, дола космічні гони,
Летить назустріч Сонцю і зіркам,
Торує з часом віхи, перегони,
Щоб рік за роком дарувати нам.

А ми берем безцінний дар природи,
Беззахисне, мов немовля, життя —
Та в крематорій розбрату й незгоди
Топить котли пекельні небуття.

Горять серця відважні Прометеїв,
Палає мудре слово Кобзарів,
Киплять в смолі пісні земних Мойсеїв
У супроводі дзвону ланцюгів.

О, Земле-мамо! Діти неслухняні —
То біль і сльози надземних страждань.
Світанки сиві, вечори багряні —
Одвічний плин надій і сподівань.

Пробач нам, рідна, за тяжкий неспокій,
За те, що так душа твоя болить.
Повір, прозрієм, вийдем в світ широкий,
Бо, крім життя, вже нічого губить.

ГЕРОЯМ

*Льотчикам, що не повернулися
з війни, присвячується*

Пелюстками небесної блакиті
Цвінуть волошки в споловілім житі.

Ї доки діл не задзвенить косою,
Світання їх викупує росою.

Над ними колос голову схиляє
Ї срібло пісні жайвір розливає.

З усіх сторін вітри до них спішать
Ї, зупинившись, тихо шепотять:

Це не волошки в споловілім житі
Цвінуть пелюстками небесної блакиті,

Це наша шана кожному герою,
Що вічно сплять край поля після бою.

* * *

Привиділось: Дніпро украли.
Ї замість сивої ріки
В тяжкі кайдани закували
Мої розтерзані роки.

Мовчать круті дніпровські кручі,
Принишкла синя далечінь...
Лиш в очі лізе дим ядучий
Трибунних тліючих верзінь.

Роки надихалися чаду,
Наїлись вдосталь обіцянь;

Благають в мудрості пораду,
Аби позбутися кайдан.

А мікрофони не вгавають,
Втинають так, що луска сміх,
В мою свідомість забивають:
— Ось прийде щастя літ твоїх...

Та як же взяти щастя в руки?!
Тяжкі кайдани не дають
Чужої збутися принуки,
Що грат мереживо плетуть.

* * *

Щоб сонце радісно вставало
І небу світло дарувало,

Щоб не кривавою сльозою
Поля вмивались, а росою,

Щоб день робочий, мозолистий,
Як свято був, урочий, чистий,

Щоб день прийдешній над Землею
Не став «останнім днем Помпеї» —

Нехай безмежне людське море
Добром здолає чорне горе,

З лиця стражденної планети
Зітре гармати і ракети,

Щоб сонце радісно вставало
І небу світло дарувало.

СОН

Приснився дивний сон мені:
Життя веселе і здорове
Лежить у зоряній труні
На постаменті із промови.

З пільми до слуху долина
Військовий марш і дзвін бокалів —
Давно закінчена війна
Віта фальшивих генералів.

Вона до хромових чобіт
Жбурля скалічені дороги,
Народне горе, кров і піт,
А зверху — орден «Перемоги».

Бурхливих оплесків громи,
Немов смертельні канонади,
І вщерть заповнені людьми
Вбивають крок у крок паради.

А за парадми народ
Іде в глибокому мовчанні...
Бездня відкриває рот
І пропонує крок останній...

Та раптом Слово від Добра
Народу очі відкриває:
— Вперед! Життя! Вперед! Пора!
Хай домовина почекає.

Житейське море загуло,
Захвилювалось, заштормило,
Пільму злочинну розмело
І день в майбутнє засвітило.

СМЕРТЬ КУЛІ

Важка гвинтівка брязкала до Кулі:
— Не вмієш ти, дурненька, в світі жити,
Розтринькала можливості минулі,
Майбутніми не здатна дорожити.

Тримай, як я, приціл на перспективу,
Умій обрати точно ціль свою,
Прямуй вперед, долай мороз і зливу
І будеш жити не гірше, ніж в раю...

Бабахнув постріл... Куля полетіла
Ї на radoшах, відчувши щастя смак,
Тоненько і протяжно засвистіла,
Як інколи свистить весною шпак.

Аж ось і ціль... Удар!.. І все скінчилось —
Діждалась Куля власного кінця.
Не буде щастя, як би не хотілось
Коли його сильніший обіця.

ВІНЕЦЬ

(Сумна іронія)

Природа дещо вже вчинила,
Не марнувала цінний час.
Наприклад, сонце засвітила
І привела на Землю нас.

От пожили ми, роздивились —
Що, де, коли, кому і як...
Та аж за голови схопились —
Вона ж підсунула нам брак!

Там — гори мертвого граніту,
А там — безмежні болота.
В одному місці — тепле літо,
А в іншому — вічна мерзлота.

Недосолила воду в ріках,
Пересолила у морях...
Робила все, немов каліка,
Для плану, звіту, для «Уря!».

Ми мудро втрутились в цю справу
І можемо впевнено сказати,
Що вже навчилися на славу
Свої закони диктувати.

Ми вже взяли за жабри атом,
Ядро лоскочем залюбки.
Ми у співдружності з нітратом
Віки спресовуємо в роки.

Ми по живому рвемо погоду,
Озонні штопаємо дірки
І, як найвищу нагороду,
Хрести хапаємо і зірки.

Ми мудрі-мудрі, чесне слово.
І наші справи, накінець,
Дають нам право достроково
Сплести й надіти собі вінець.

НЕМИНУЧІСТЬ

Не дають людині спати
Думи та ідеї.
Хто іде за них за ґрати,
Хто — у привілеї.

А життя, одне-єдине,
Кожного питає:
— То завіщо ж ти, людино,
Так себе караєш?

Ти б жила, як чисті зорі,
Роси світанкові,
Не купалась би у горі,
А в добрі, любові.

Як отой, що поміж вами —
Не живе — палає,
Мозолистими руками
Землю зігріває.

А ви цупите у брата
В черево бездонне,
Щоб не жить, а медувати
Та просить в ікони:

— Захисти від рекетирів
І від прокурора,
Не дай згинути у вирі
Содому й гоморри...

Хоч хрестися, хоч молися,
Ставши на коліна,
А розплата, як годиться,
Прийде неодмінно.

Не мине твій шлях кістлява,
Перетне косою,
І залишиться неслава
Свідком упокою.

СЕЛО МОЄ...

Біленькі хати синьоокі
Видніють в кучерях садів.
Джерела чисті і глибокі
Криниць, що з мудрістю віків...

Звідсіль Тарасова стежина
Широким шляхом у краї
І біла мамина хустина
З тепла й добра в роки мої.

На цій землі вузенька стяга —
Основа всіх моїх доріг.
Тут і надія, і наснага,
Початок всіх епох і віх.

На цій землі мій рід віками
Корінням в сиву давнину,
Солоним потом, мозолями
Проклав в майбутнє борозну.

З минулих літ і аж донині
Села красніше не було
На нашій милій Україні,
Як рідне, Моринці, село.

Село моє! Мій рідний краю!
З усіх світів, з усіх доріг
До тебе завжди повертаю,
На рідний батьківський поріг.

НАШ ДЕНЬ

Я прийшов у багату сім'ю,
Щоб одне лиш у неї прохати:
Думку ширу, відверту мою
Від жорстокого зла врятувати.

Доки змієм брехня виповза
З потаємної щілини лиха,
Доки чорна смертельна гроза
Над моєю країною диха —

Будем жить, не шукать ворогів,
Без претензій до рідного брата.
Ї не кластимем наших синів
Під сокиру кривавого ката.

Будем сіять жита й пшениці,
Берегти, як дитя, власну волю.
Станем визнані в світі митці,
Що будують самі свою долю.

Вже прийшов наш омріяний день,
Він зірвав з нас кайдани, зняв ґрати.
Нам віднині співати пісень,
Що з дитинства співала нам мати.

Я вітаю багату сім'ю —
Не майном, не грошима багату,
А душею, що думку мою
Берегтиме, як пісню крилату.

ДЕВ'ЯТЕ ТРАВНЯ

Дев'яте Травня пломеніє
Вогнем розцвічених тюльпанів
І в яблуневім цвіті мліє,
До сонця тягнеться з туманів.

І кличе, кличе за собою
У весни юні і красиві:
— Доволі ризику з війною.
Живіть здорові і щасливі.

Нехай у гніздах журавлиних
Стають на крила пташенята,
Як вдячність мирної години
Полеглим і живим солдатам.

РОЗДУМ

Стара верба весну стрічає.
Між віт вовтузяться шпаки.
А серце подумки питає:
— Куди ваш лет, мої роки?

Куди ви, юні, спозарана,
В якій шукать вас стороні?
Скажи, конваліє духмяна,
Нарцисе, ти скажи мені.

Неначе вчора вечір синій
Привів під вікна солов'я...
О де ви, весни швидкоплинні?
О де ти, молодість моя?

А на вербі вже пташенята
Чекають перший свій політ,

Стають невміло на крилята...
І... ось який він, білий світ?!

Стара верба весну стрічає,
Між віт вовтузяться шпаки.
І вкотре дума серце крає:
— Чом не вернулися роки?..

РОЗПЛАТА

Не соромся, брате, що писав,
Дифірамби старанно співав
На адресу їй, КПРС,
До котрої мав свій інтерес.

Вихваляв зі смаком, аж п'янів
Від солодких до нудоти слів,
Щебетав, як вранці соловей,
Про безсмертя Марксових ідей.

За уміння лизькати вождів,
Тертись між «отесаних стовпів»;
Примхи можновладців ублажать,
Що, коли і де про них сказать,

Сповіщали сторінки газет:
— Орденом відзначений поет!
Потім, в ювілейні п'ятдесят,
Ти пишавсь званням «ЛАУРЕАТ».

День за днем тобі вже не до тих,
Хто, зігнувшись, в полі пре леміх,
Хто в гарячих стомлених цехах
Димовинням до кісток пропах,

Хто творив і світло, і тепло,
Щоб жили і місто, і село,
Звідкіля твій корінь у віки,
Звідкіля у світ твої роки,

Де голосять сироти-хрести
В розпачі: — Хто ж буде нас нести?!

Не соромся, пане, що плескав,
Що лукавив, сам собі брехав.
Врешті-решт ти досягнув мети.
Тож не пхикай, як дитя,— плати!

ПІДПІЛЬНА ДУМКА

Земля ще не чула й нічого не знає,
Сном-духом не знає, не відає Світ.
А думка підпільна вже крилить, витає
На крилах високих ідейних орбіт.

Аж ось славна дата. Тебе народили
(Не ті, що працюють, а ті, що їдять).
І нумо кричать про подію щосили,
Палкими словами хвалить-розхвалять.

Ти Розумом станеш для всіх демонстрацій.
Тебе називатимуть: — Ти моя Честь!
Ти — Совість майбутніх бурхливих овацій,
Що буде приносить улесливе «Єсть!».

Ти будеш керманить зі стін мавзолею,
Мільйонами вірних тобі володїть,
Досягнеш на їхніх плечах апогею,
Щоб там, в апогеї, від слави п'яніть.

І, поки ти п'яна, той гурт розбіжиться,
Що пестив тебе, як маленьке дитя.
Тріумф, як і все на сім світі, скінчиться.
Залишиться тільки реальне життя.

Хтось дуже зрадіє з цієї нагоди,
Заплеще в долоні до болю в руках.
Бо й ти не зробила ясної погоди,
Як ті, що раніш залишилися в віках.

Хтось гірко заплаче дрібною сльозою,
Полонений страхом, що втратив тебе,
Що стільки років жив, практично, тобою,
А нині без тебе не бачить себе.

Тим часом Земля ще нічого не знає,
Сном-духом не знає, не відає Світ,
Що думка підпільна вже крилить, витає
На крилах високих ідейних орбіт.

ОВЕЧА ДОЛЯ

(Гірка іронія)

Над степом Сонце допікало
Отару стрижених Овець:
— Я вас не раз уже питало:
Хто пастир ваш, хто ваш отець?..

Кому довірили ви долю
Своїх ягнят, своє життя?!
Бо Барани ведуть в неволю,
А то ще й далі, в небуття.

Не слухайте ви круторогих,
Не йдіть за ними до ярів.
Бо там кущі, нема дороги,
На вас чекає тьма вовків.

Вони вже лапи потирають,
Ковтають слину раз у раз
Лише від думки, що у гаю
Невдовзі оббілюють вас.

Та Вівці ніби слух згубили,
Поради Сонця не для них.
Допоки сірі не зустріли
В ярузі, в зарослях густих...

БОЛЮЧІ РАНИ

Рубцями в пам'яті траншеї,
Обрубком кукси автомат,
В димах ядучих батареї,
З охриплим голосом комбат.

І сонце з кіптяви двобою
Спадає світлом до землі,
Туди, де з юною весною
З чужин вертають журавлі.

Вони, натовлені боями
І поріділі у огні,
Несуть над селами й містами
Кінець знекровлених війні.

Долають зранені дороги
В травневий ніжний буйноцвіт,
В якому велич Перемоги,
В обіймах миру білий світ.

І так мені болючі рани,
Печуть на протязі років...
Ні, не мої, а ветеранів,
Солдат далеких тих боїв.

КІМНАТА ЮНОСТІ

П'ятсот двадцять шоста кімната
На Нивках в гуртожитку є.
В ній юність палка і крилата,
Життя невгомоне моє.

В ній завжди не доспані ночі,
Гармошки дзвінкі голоси,
За довгими віями очі
І шепіт тугої коси

Про те, як цілунок невмілий
Троянду зривав на вустах
Допоки світанок несмілий
Розшукував день в небесах.

Як зоряний вечір травневий
Два серця в обіймах стискав.
А цвіт запашний яблуневий
До сонного вітру шептав:

— П'ятсот двадцять шоста кімната
На Нивках в гуртожитку є.
В ній юність палка і крилата
Зустріла кохання своє.

«ГЕРОЙ»

Він розбиває власні груди,
Майдан словами засіває
І обіцяє всім, що буде
Весна лиш з ним над рідним краєм.

Бо він з дорученням від Бога
(У нього з ним зв'язок космічний).
Йому відома та дорога,
Що відкриває рай одвічний.

Йому підвладні таємниці,
Як долі красними робити,
Щоб всі з казкової криниці
Могли напій достатку пити.

Майдан за кожним словом мліє,
За кожним жестом завмирає...
Тим часом поле дичавіє,
Зерно несіяне конає.

Паралізовані заводи
Все глибше грузнуть в безробіття,
А з політичної негоди
Не роздобути хліба дітям.

А він себе гателить в груди,
Слова, як сміття, розкидає.
Ну що для нього значать люди?
«Герой» про власну шкуру дбає.

ОДВІЧНИЙ РУХ

Тернистим шляхом нескінченності
У невідомість майбуття
З його святковістю й буденністю
Веде невпинний час життя.

І в тому рухові одвічному
Світам, сузір'ям і сонцям,
Стрімкому лету динамічному
Ані початку, ні кінця.

* * *

Скільки вас, орачів, що на поле моє —
Зі своїми тупими плугами?
Скільки вас, сіячів, що зле зілля своє —
В мою стягу брудними руками?

Скільки чорних громів і кривавих дощів
Градом смерті калічили поле,
Щоб те зло проросло черепами синів,
Колосилося горем і болем?

Скільки вас, косарів?!. Скільки вас, косарів,
Тих, що душі невинні косили,
Що на стязі моїй, замість щедрих хлібів,
Залишили незгойні могили?!

Скільки вас, орачів, знов на поле моє,
Ніби чорні граки на негоду?
Марно! Слова мого плуг тупий не уб'є,
Як не вбити мого родоводу!

Згасає день... За вікнами темніє...
В останню фазу місяць заплива...
І в спогаді тісному серце мліє,
Напитує утішливі слова.

Вони спішать на стукіт і зникають
В осінній млі на зронених листках,
А потім повертаються й питають
Про юність, що лишилася в роках,

І про жадані кличі журавлині
Та пролісків чутливу білизну,
Про вечори травневі швидкоплинні,
Закохані в уквітчану весну.

О, де ви нині, літні зорепади,
Аврори тих недоспаних ночей?
Куди поділись вічні серенади,
Що дарував маестро-соловей?

Стомилась ніч... За вікнами сіріє...
В останній фазі місяць проплива...
Та в спогаді тісному серце мліє,
Вистукує утішливі слова.

ДО МІНІСТРА

Пануйте, міністре, пануйте,
Свою Україну шануйте.
Любіте її, як ікону,
Під наглядом сили закону.

Пануйте, міністре, сумлінно,
У Штати повзійте на колінах.
Хай знають далекі чужинці,
Що ваш родовід з українців.

Пануйте, правничий, завзято,
Ведіть нас, нейтральних, у НАТО.
Нехай козаків у Анголі
Стрічають розстріляні долі.

Пануйте, наш кривий, пануйте,
Свою Україну шануйте,
Одне лиш дозвольте спитати:
— Хто буде мою шанувати?..

* * *

Сніг закінчився в зими
І морозу дефіцит.
Лиш нестримними слізьми
Сивий іній падає з віт.

А в калюжах, на землі,
Синь небес пере хмарини,
Проклада для журавлів
Невідомі ще стежини.

Літній ліс заметушивсь
І розвів у боки віти:
— Що ж це я так забаривсь?
Де мої святкові квіти?

З ким весну мені стрічать?
Підкажи, природо-нене.
Бо весна не буде ждять,
Промайне краса повз мене.

Ніжний пролісок проткнув
Горбик снігу ніздруватий:
— А про мене що, забув?
Будем разом зустрічати.

ВАНТАЖ № 200

Долі, долі! Гіркі та солоні,
Ви в сльозах стоїте на пероні,
Як вантаж номер двісті з Чечні
Гострим болем у серце мені.

Зустрічають жінки чоловіків,
Їх жорстокість приспала навіки.
Мідь оркестрів, чому ти мовчиш?
Зойк сирітський, до кого летиш?

До глухих, що дорвались до влади?
До сліпих, у полоні бравади,
Що в столиці не вірять сльозам
І не вернуть синів матерям!..

Ті, що нині за ваші печалі
Роздають ордени і медалі,
Не своїх убивають дітей
За туман кров'янистих ідей,

Нищать ваших дітей, гречкосії,
За удавану велич Росії,
Мовчки ставлять у храмах свічки
За посіяні ними кістки.

Долі, долі! Гіркі та солоні,
Ви в сльозах стоїте на пероні.
І вантаж номер двісті з Чечні —
Гострим болем у серці мені...

* * *

Розірвалась нитка, і з кінцями
Канув світ у прірву манівцями.

До розриву все було щасливе,
Напрочуд веселе і красиве:

Від травинки, що стояла в полі,
До моєї дорогої долі.

Звідкіля приходило те щастя?
Знала тільки рідна мама, НАСТЯ...

* * *

Ніч — як рік кімнату наповняє,
За вікном погода дощова.

І тривожна дума серце крає,
І біжать сполохані слова.

Так. Злетить тепло за жовтим листом,
Хризантем цвітіння відійде.

Тільки вітер здичавілим свистом
Тугу в мій світанок приведе.

Та затягне тягарем віконня,
Вмоститься на серці і зітхне.

І спита розбуджене безсоння:
— А світанок день мій не мине?..

ЖУРБА

Зійде сонце, розіллється
Щиро теплотою.

Стане доля, засміється,
Заплаче журбою.

А до кого сміх і сльози
І коли прилинуть,
Подолавши сиві роси,
Приспані долини?

Хто щасливий і багатий —
Двері відчиняє,
На покуті в чистій хаті
Долю зустрічає.

І вона йому дарує
Усмішку гарячу,
Біля нього так воркує,
Від щастя аж плаче.

Так звивається, примхлива,
В багатій господі:
Чи то сонце, чи то злива —
При всякій погоді.

Звивається й не питає,
Звідкіль все у хаті.
— Нехай, — каже, — сонце сяє
Вам, люди багаті.

І далеких, і сусідів
Любіте й воздасться,
Проминуть вас лихі біди
І всякі напасті.

Сонце чує і аж мліє,
Світить ще ясніше,
Кожним променем воліє
Зігріти тепліше

І мережива решіток
В зашторених вікнах,
Капроновий холод квіток,
Що повзуть по стінах,

Припада над килимами
До дверей залізних,
Лине щедро промінцями
До секретів різних,

Що пильнують щастя в хаті,
Рай оберігають,
До золота і брильєнтів
Шлях перетинають.

Охоронець, два бульдоги,
Пістолет, гранати...
Кожен звук, що за порогом —
Тривога для хати.

Бо, не дай Бог, рекетири,
«Замочене братство»,
До багатії квартири
Прийшли за багатством.

Прийде зоряна година
Під нічним наметом.
В тишу вдарить стрілянина,
Гаркне кулеметом.

Зойкне жінка овдовіла,
Сироти заплачуть...
Що ж ти, доле, натворила?
А як Бог побачить?..

Зійде сонце, розіллється
Щиро теплотою.
Гірко доля засміється
Та й стане журбою.

На плеса Десни поспішає весна.
Повітря, замислившись, мріє.
В високій блакиті хмаринка одна
Пригрілась на сонечку, мліє.

Аж ось із-за лісу прибіг вітерець,
Торкнувся верби над водою,
На хвилі гойднув золотий промінець
І став шепотіть з осокою.

Із синяви раптом сяга берегів
«Курли-и!» — і вітерець завмирає.
То стомлений вирієм клин журавлів
До рідного дому вертає.

Бо там, в далечині, в чужій стороні,
Жадане тепло в дефіциті.
Лиш дома на рідній, на милій Десні
Завжди найтепліше у світі.

РОЗХВИЛЬОВАНИЙ ДЕНЬ

Розхвильований день то сльозиться дощем,
То сміється промінням яскравим.
А на серці лежить неприхований щем,
Що поклали осінні заграви.

В тім холоднім вогні б'ється спогад, мов птах,
Про весняні нетоптані роси,
І думки знов і знов на розкислих полях
Повертають у жнивні покоси.

Там, де перепел б'є, щедро сонце сія,
Пахне серпень врожайний медово...

О літа молоді, о години моя,
То промовте ж до мене хоч слово.

Бо хвилюється день і сльозиться дощем
У останнім промінні яскравім.
А на серці лежить неприхований щем,
Що поклали осінні заграви.

ЗАДУМАЛАСЬ ОСІНЬ...

Задумалась осінь: куди повертати?
Чи в зиму холодну, чи в теплі краї?
До кого звернутись, кого запитати,
Хто сумніви зможе розвіять мої?

До сонця звернулась — за хмару сховалось,
Насупило брови, зімкнуло вуста
І посмішку щиру кудись подівало,
Озвалася тільки глуха німота.

Підбігла до гаю. Ось тут золотила,
Писала картини на синьому тлі...
За думкою й слова сказати не поспіла,
Як вітер розвіяв усе по землі.

Майнула на поле. Лиш бабине літо
Журливо в холодну блакить проплива
Та вічна безмежність в польоті над світом...
Нема кому слухать осінні слова.

А хмари все нижче. Уже вечоріє.
Вітри поховались в глибоких ярах.
Вже й перша сніжина спустилась, біліє
Провісником віхол на жовтих листках.

Задумалась осінь: — Навіщо гадати
Куди перші кроки прокласти свої?
Мені готуватися зиму стрічати,
А весни стрічатимуть теплі краї.

ПЛИН ЛІТ

В осіннім саду золотий листопад
Встеляє-мережить стежини,
І порухом ніжним нічний зорепад
Кладе діамантів краплини.

Щоб плин моїх літ у саду не гадав,
Не думав, як в вирій злетіти,
В далеких світах між розлук не блукав
В надії веснянку зустріти.

У роздумах ніч, ніби сон, проплива
На крилах короткої миті,
А осінь все далі, в минуле вела
Літа мої в юному цвіті.

Серпанок минувшини скроні сріблить,
Гаптує нічним зорепадом.
Та плин моїх літ без упину летить
В саду золотим листопадом.

ВІЧНЕ

Здрастуй, вмитий росами світанок!
Здрастуй, промінь сонця золотий!
Ти приніс крізь заспаний серпанок
День на зміну ночі молодий.

Поспішати дню в нові турботи,
Припадати серцем до полів
І благословляти до роботи
Золотих, як колос, трударів.

Та й йому судилося згоріти,
Впасти надвечір'ям на ріллі,
Щоб на ранок жайвір міг злетіти
І сказати від імені землі:

— Здрастуй, вмитий росами світанок!
Здрастуй, промінь сонця золотий!
Приведи крізь заспаний серпанок
День на зміну ночі молодий.

* * *

Горнеться вечір у тиху годину,
Зорі засвічують дивні вогні.
Сів соловей на квітучу калину
І вилива невмирущі пісні.

Ллються божественні звуки рікою
В море життя на весняній землі,
Линуть від гаю до гаю луною,
Будять кохання в чутливій імлі.

Тьохнуло серце, зронило зітхання,
Миттю злетів зачарований час...
Тільки чекання з сузір'я Страждання
Стало світанком на чатах між нас...

В ОБІЙМАХ ВЕСНИ

Повернулись дощі весняні,
За дощами — веселки грайливі.
Та ночами не спиться мені,
Розбігаються сні полохливі.

То вони поспішають в світи,
То збиваються з ніг без упину
У стремлінні для мене знайти
Чарівну, неповторну зорину.

Бо без неї сумує весна,
За вікном утопа в буйноцвіті,
І моїм розхвильованим сном
В самотність осінню летіти.

Тільки друг мій, дзвінкий соловей,
Не вгаває, віщує з калини:
— Під забралом коротких ночей
Б'ється серце твоєї дівчини...

Розійшлися дощі весняні,
Вгамувались веселки грайливі.
А весна нас до третіх півнів
Обнімала й шептала: — Щасливі-і...

* * *

Добродійко осінь, чому така хмура?
Куди проводиш своїх журавлів?
Чи, може, на серці від того зажура,
Що ще один рік непомітно змалів?

Признайся, відкрийся, прошу тебе, осінь,
Від чого ти плачеш холодним дощем?

Кого виглядаєш, вдивляючись в просинь
Сумними очима журних хризантем?

Не вернуться літо і зоряні ночі,
Світанків закоханих чиста роса.
Злиняли з роками і брови, і очі,
І сивим туманом покрита коса.

Навіщо писати казкові картини?
Не треба співати журливі пісні,
Бо чисте кохання, як квітка калини,
До осені прийде хіба що вві сні.

ЕТЮД

За пругом сонце спочиває,
Вмостивсь на вербах вітерець,
Угомонилася, куняє
Маленька хмарка-бігунець.

Вляглася хвилька в очереті,
Приспала качка каченят.
І в ночі зорянім наметі
Спокійно сплять свічки ягнят.

ЗОРЕПАД

Не журись, що сивиною
Осінь сніг кладе.
Він майбутньою весною
З цвітом відійде.

Пташка піснею заллється
Над своїм гніздом,

В серці ніжність відгукнеться
Спогадом, як сном.

Ой літа мої щасливі,
Щедрий зорепад,
Ой роки мої красиві,
Поверніть назад.

Усміхніться, пригорніться
До моїх грудей,
Таємницею озвіться
Люблячих очей.

СПОГАД

Поквапливо копає картоплі
Зомліле літо у липневу спеку.
І вирій проводжає журавлів
В дорогу невідому і далеку.

Заждять, пташини, свідки моїх літ,
Хай осінь з листопадом почекає,
Бо в серці щемом кожен ваш відліт
І подих в хвилюванні завмирає.

Так хочеться вернутись в ті часи,
Звідкіль початок юного цвітіння,
Де повен світ чарівної краси,
Де кожна мить з одвічного горіння...

А з синяви небес журне «Курли-и...»
В літа мої холодною луною,
В літа, що так миттєво відцвіли
Такою скороплинною весною.

Поквапливо копає картоплі
Зомліле літо у липневу спеку.
І тихий злет у вирій журавлів —
Лиш спогадом у молодість далеку.

* * *

Непомітно зажурена осінь
Далину багрецем огорта,
І на тих вишиванках крізь просинь
Ніби заповоч — диво-літа.

Рік до року, й ланцюг скороплину
Сивиною на скронях проліг,
Щоб крізь зиму прокласти стежину
Для майбутніх щасливих доріг.

По дорогах тих весни-купави
Будуть кликати юні літа
І питати: навіщо над ставом
Вітер косу вербі розпліта?

Та безсонням короткої ночі
Тепле літо, як сон, промайне,
Щоб осінні зажурені очі
Споглядали уже не мене.

ОСІННЯ АКВАРЕЛЬ

Вже й горобина пламеніє,
І в позолоті ясени,
І над Дніпром туман сивіє
Отим холодним «восени».

А серце осені перечить:
— Зажди, плаксива, не спіши
Сумною ниткою мережить,
Картин розпуки не пиши.

Нехай у сонячнім промінні
На потаємнім полотні
Роки в весняному цвітінні
Дарують молодості дні.

Щоб щирі посмішки квіткові
Торкались дивної струни,
І в серці ноти загадкові
Весну будили восени.

НАД РОССЮ

Без цвіте на косогорі.
У долині річка Рось
Стріла всі щасливі зорі
З моря зір, що розлилось.

А над Россю ніч зомліла,
Слуха співи солов'я.
Чом же ти не прилетіла,
Мила ластівко моя?

Бачиш, травень поспішає,
Зорепадами зліта,
За розлукою минає
Найщасливіші літа...

Та з-за обрію світання
Крізь серпанок знать дало:

— Залишилось лиш страждання.
А кохання відцвіло...

Корсунь... Без на косогорі
Облетів у річку Рось.
Тільки серце: — Де ви, зорі,
Що нам стріть не довелось?..

ГІРКА СПОВІДЬ

Прожила, як з чужим, не любила,
Ніби примус, роки відбула,
У принуці життя загубила
І незчулась, як старість прийшла.

Ще у пам'яті цупко ті весни,
Що п'яніли в квітучім саду,
Що вогнем потаємним небесним
Пломеніли мені на біду.

А вона, та жорстока недоля,
З черешневого саду прийшла,
Звідтіля, де висока тополя
Стан зелений стрункий підняла.

Потяглася у небо блакитне
І завмерла в обіймах надій...
О життя, і крихке й непохитне,
Шлях тернистий до спогадів мій!

Де ти нині, болюче кохання,
З ким стрічаєш квітучу весну?
Бо мені крізь завію страждання
Видно тільки тополю одну.

О ЦВІТЕ НІЖНИЙ!

Холодне сонце небокраєм
Обходить сіру далину.
Пожовклий лист в туман злітає,
В осінню ранню сивину.

Короткий день дощем сльозиться,
У ніч сповзає навздогад.
А у твоїх очах іскриться
Весняний чистий зорепад.

О цвіте ніжний, трояндовий!
За цю щасливу благодать
Мій листопад тобі готовий
Бодай мізинчик цілувать...

ТИХИЙ ВЕЧІР КРАСНО ДОГОРЯЄ

Тихий вечір красно догоряє,
Зорями злітає в небеса.
З ніжністю смеркання припадає
До травиці юної роса.

Я іду босоніж в сад квітучий,
Обнімаю яблуневий цвіт...
Де ти нині, соловей співучий,
Що відкрив кохання дивний світ?

Так недавно зорі полохливі
Лиш для нас освітлювали путь,
Ї стояли ми такі щасливі
Перед невідомістю майбуть.

Дотик рук зливав сердець удари,
Подих в буйноцвіті завмирав.
А тим часом золоті Стожари
Ранок над Землею піднімав...

Тихий вечір красно догоряє,
Зорями злітає в небеса.
Яблуневий сад мій відцвітає,
Інші весни умива роса.

А я йду босоніж у смеркання,
В сивих скронях болем б'ється кров:
— Де ти, моє зоряне кохання?
Озовися з юності, любов!..

* * *

Зустрілося Щастя і так спалахнуло,
Що серце про все на сім світі забуло.

Злітало в безмежність, у юність казкову,
Верталось на землю, у першу розмову,

У перші цілунки, у перші зітхання,
У перше палке і тремтливе кохання.

Спішило завмерти у росах ранкових,
Пило еліксир з твоїх вуст трояндових,

Ставало в твоїх таємничих зіницях...
Повір, що таке могло тільки приснитися.

МАДОННА

На пероні народу-у! Ріка!
Всі дороги злилися в єдину.
Поспіша суєта гомінка
Розвезти пасажирів лавину,

Та куди там! Вирує потік:
Мами, діти, службовці, військові...
І отак кожен день, з року в рік
Без упину тече людська повінь.

Поспішаю і я на перон,
Обганяю подолані гони...
Перша колія... перший вагон...
Ніжна постать моєї мадонни...

Мій букет на очах розквіта.
Всі троянди святково палають:
— Зупинися на мить, суєта!
— Зачекай, невгамовна! — благаю.—

Гей, вагони, не треба Ззтхатъ
З нетерпінням на всю залізницю.
Дайте любов мою привітатъ,
Найдорожчу з усіх провідницю.

Щоб розлука глуха і німа
Не зів'ялила квіти червоні —
Хай любов наша їх обійма
На стрімкому, як річка, пероні.

КУВАЛА ЗОЗУЛЯ...

Кувала зозуля, кувала,
Щасливі роки обіцяла.
Дівочу красу полонила,
До темного гаю манила.

Кувала зозуля, кувала,
Щасливі роки дарувала.
А серце дівоче то мліло,
То щирим коханням горіло.

Кувала зозуля, кувала,
Щасливі роки рахувала.
Вже й ніч не одна до світання
Німіла в обіймах кохання.

Кувала зозуля, кувала,
Дівочу красу закувала.
Признайся, признайся, козаче,
Чого твоя дівчина плаче.

Кувала зозуля, кувала,
Щасливі роки роздавала.
Щасливі роки промайнули,
Дівочу красу проминули.

Кувала зозуля, кувала,
А мати дочку научала:
— Не слухай зозулю у гаю,
Бо щастя в куванні немає...

ЗУСТРІЧ

Таїною сповненим привітом
З саду нецілованих років
Ти прийшла й розквітла дивоцвітом
Синіх, солов'їних вечорів.

Наша зустріч бігла, поспішала,
В спогади минулого вела,
В неповторну юність проводжала
Вулицями рідного села.

Під говірку перепела в житі,
Шепіт розтривожених тополь
Ми збирали яблука налиті
З яблунь різних і несхожих доль.

Вже й півні безсонням стоголосим
Заспаний будили небокрай,
А ми йшли з тобою в чисті роси
Зустрічать холодне «Прощавай!».

Таїною сповненим привітом
З саду нецілованих років
Ти пройшла й розквітла дивоцвітом
Ніжних солов'їних вечорів.

ПАМ'ЯТЬ СЕРЦЯ

Невидимим, але таким відчутним
Теплом в обличчя дихає весна.
І серце будить звуком незабутнім
Найтонша, найчарівніша струна.

Немов із казки ночі загадкові,
Таємний шепіт молодих вітрів,
Такі тремкі світанки волошкові
У погляді з-під ненаглядних брів...

Весна моя у неповторній миті
Злітає проліском в розбурхану блакить,
За віхоли, в чеканнях пережиті,
Де лиш одне на все життя — любить.

Не раз ще веснам з вирію вертати
Ї пестить душу струменем тепла.
Та пам'ять серця буде зберігати
Лиш ту, що проліском кохання розцвіла.

НЕ ЗАБУВАЙ...

Вже й листопади відшуміли,
Ї сніг до скронь моїх припав...
Літа мої, скажіть милій,
Що я зорю свою шукав,

Щоб приголубить душу ніжну,
Ввійти в неспізану красу
Ї квітку щастя білосніжну
Вплести в схвильовану косу.

Нехай цвіте при щирій долі,
Ї ти, кохана, розквітай.
Ї на життєвім щедрім полі
Моїх снігів не забувай...

ГОВОРИ, МОЯ ЄДИНА...

Б'ється серце, поспішає,
Такт за тактом відбиває
І схвильовано сприймає
З вуст твоїх палкі слова.

О трояндо з саду дива,
Ти цнотлива і красива,
І в цю мить така щаслива,
Подаруй мені дива.

Щоб будила літні нічки,
Щоб палила твої щічки
Під ранковий плескіт річки
В моїм серці юна кров,

Струменись, моя зорино,
Розквітай, моя калино,
Говори, моя пташино,
Про негаснучу любов!

ЖАЙВІР, ЖАЙВІР!..

Жайвір, жайвір в синім небі,
Ти візьми мене до себе,
На роздоллі політаєм,
Щиру пісню заспіваєм.

Стрінем сонце до світання,
Розпитаєм у кохання
Про дівочі карі очі,
Про безсонні диво-ночі,

Про в'юнкi, як рiчка, коси,
Таємничi чистi роси,
Що з вечiр'ям випадають,
Слiд коханої ховають.

Жайвiр, жайвiр в синiм небi,
Пiдними мене до себе
На одну лише хвилину —
Привiтати УКРАЇНУ.

* * *

Розiмлiле лiто розсипа намиста,
В черешневi коси бурштини вплiта.
Доле невблаганна, доле норовиста,
Заверни плин часу в золотi лiта.

Поверни у весну, в море буйноцвiту,
Де горять коханням нiжнi вечори,
Де така досяжна нескiнченнiсть свiту,
Скупана у росах ранньої пори.

Хай би шепотiла з вiтерцем калина
Про тремтячi зорi в глибинi рiки,
Як сплiтала руки пiсня солов'їна
I серця сплiтала в золотi вiнки.

Щоб ромашки бiлi вiд гадань зiтхали
I на словi «Любiть» подих завмирав,
Щоб вуста пошерхлi тихо повторяли:
— Свiте мiй єдиний, я тебе чекав...

Т. С.

Хай віхола роз'ятрена співає,
Сніжини в білі коси запліта.
Та серцем і душею відчуваю —
Природа вже на весну поверта.

Ось-ось крізь хмари сонечко прогляне,
Озвуться чистим сріблом ручаї,
Прокинуться розкудлані тумани,
Покличуть у безсоння солов'ї.

Земля вбереться в пишне розмаїття
І в грудях стане тісно почуттям
Від того, що живу на білім світі
Окриленим, закоханим життям.

Від усмішки твоєї дорогої,
Від ніжної і теплої руки,
Від того, що удвох мені з тобою
Так легко йти до весен крізь роки.

ЖАДАНА

Засіяли світи загадкові
О вечірній погожій порі.
В небі сходяться зорі святкові...
Та немає моєї зорі.

Тож для кого твій спів, сіра пташко,
Щиросердні крилаті пісні?
Звідкіля тобі знать, як їх тяжко
В самотності слухать мені.

Вже і зорі поблідли, згасають,
Літня ніч нетерпляча сплива.
Тільки дива природи благають
Жар душі і сердечні слова.

Вірять в те, що зійде чарівниця
І освітить надії чекань,
І під спів соловейка скінчиться
Біль моїх невгомонних страждань.

Вийшов місяць, пливе понад гаєм,
Сонну річку припишклу сріблить.
Раптом серце моє завмирає:
По стежині жадана спішить.

Де й поділася ніч полохлива...
— Сонце ясне! — шепочуть вуста.
І в обіймах тремтливого дива
Ніжним променем ранок зліта.

ГУМОР

ПРОХАННЯ

У час, як вечір темно-синій
У сріблі місячнім купавсь,
В гаю, під пісню солов'їну,
Петро Галині присягавсь:

— Скажи — і я заради тебе
Готовий в космос лупонуть,
Найкращу зірку зняти з неба
Й тобі на сукню пристебнуть!

По щічках дівчини рум'яних
Скотилось по одній сльозі:
— У мене лиш одне прохання —
Не стій у мене на нозі...

ПОРАДА

(Байка)

На цепку сидить Собака,
По-собачому балака:
Від гарчання до виття
Шле прокльони на життя.

Поруч Півень походжає,
До Курочок промовляє:
— Не слухайте тої мови.
Всі собаки куролови!..

ОГОЛОШЕННЯ НА ПЛЯЖІ

Дорогії тати, мами, діти і роззяви!
Пропонуємо послухать короткі об'яви.

Пам'ятайте, перед вами не таз, не корито;
В цю водойму трохи більше водички налито.

Отож треба купатися лиш перед буями,
В зоні пляжу, де відсутні ковбані та ями.

І ще просим пам'ятати таку аксіому:
Рятувальників лиш двоє, а вас — як соломи.

Не спішіть поперед батька на сміх всій громаді,
Бо тепер і там, у пеклі, роззявам не раді.

Та якщо вже круті хвилі вас раптом накрили —
Не соромтесь, ви не дома, волайте щосили...

«НУТРО»

Іван з Петром на вулиці стоять,
Про се, про те тихенько гомонять.
Ба це до них підходить Опанас:
— Привіт, привіт! Давно не бачив вас.

Іван, обперши ногу на ціпок,
Повідав Опанасові причини:
— Провідував зятів та невісток —
Розвозив, мов по графіку, торбини.

— І я в столиці, в сина, гостював, —
Петро мішок порожній показав.
У Опанаса вирвалось з грудей:
— Я теж в столицю їжджу до дітей.

І вже здається, що оті торбини
Поприростали до моєї спини.
Та на здоров'я, хай собі жують.
До речі, Петре, де твої живуть?

Хвилину — другу думає Петро:
— Я їду поїздом, а потім у «нутро».

ПРОХАННЯ ПЕГАСА

«Одірви від землі свій погляд,
Подивися у небо зоряне...

.....
Я ж завмерла, дивлюся мовчки,
Все забувши, дивлюсь і слухаю:
Плине місяць, мов ласий вовчик,
І у темряві щось винюхує».

*Валентина Малишко,
«Зоряне небо»*

Уночі якось вийшла надвір,
Щоб побуть у контакті з природою.
Від землі відриваю свій зір
Й завмираю від страху і подиву.

Понад обрієм місяць повзе,
Сірим вовком на мене зиркає...
Чого доброго, ще загризе.
Бач, як писком винюхує, фиркає?!

Вмить і зорі зібралися в рій,
Загули і на мене спускаються...
Світе ясний, заступнику мій,
Накажи їм, нехай не кусаються!

Ну, а тут ще притупав Пегас.
— Що, — питає, — Малишко, злякалася?
Я ж просив вас, шановна, й не раз,
Щоб без мене за вірші не бралася.

ЧЕМНІСТЬ

«Скарг не буде довкруг.
Ми в природу втручаємось мудро».

*Антон Михайлевський,
«Третє покоління»*

Скільки скарг було вже на природу,
Скільки зборів, скільки постанов?!
Зрештою, самі вожді народу
Розглядали скарги знов і знов...

А вона продовжує творити
(Що їй змісти планів і програм!),
Їй байдуже, як нам далі жити,
Будувать майбутнє — світлий храм.

Ми, поет нового покоління,
Взявши на озброєння перо,
Проявили мужність і уміння
І дали природі під ребро.

Більше скарг не буде — запевняєм,
Дуже вже відчутний наш удар.
Та за це не слави ми бажаєм —
Нас влаштує чемний гонорар.

БІДА

«І брешуть знов: у Брежневі біда...
Іде біда та ще від часу Леніна,
Від самозванства йде і від келейності
І з кожного партбидла вигляда».

Борис Мозолєвський, «На вулкані».

Перебудова кличе, надихає,
Веде вперед, у невідомий світ,
Де поки що нас холодно стрічає
Пануючий повсюди дефіцит.

Він на пустих полицях магазинів
Розлігся, як непрошена біда,
В духовності, культурі, а віднині
Бідою вже з літслова вигляда.

Такі буквосполуки вивергає,
В таких діапазонах амплітуд,
Що навіть бидло як біду сприймає
Римований емоціями блуд.

Тож чи не краще з висоти вулкана
Розумним, Добрим, Вічним засівать,
А не здирать «поезію» з паркана?
Біда таку поезію читають!

КІНЕЦЬ «МАЛИНИ»

«Замок висячий автоматичний належить до технічно нового типу замків, наділених виключною секретністю...

Кількість секретів замка — 365000».

*Інструкція по експлуатації замка висячого автоматичного РСТ УРСР 314—74.
Видавн. № 158. Замовлення № 2936.*

Чудотворці з заводу «Кресало»
У звичайний заліза шматок
Триста тисяч секретів заклали
І одержали диво-замок.

Той замок неможливо відкрити,
Якщо навіть його і розбить.
Залишається тільки купити
ЕОМ і з собою носити.

Лиш вона може розрахувати,
Відшукать той один варіант,
Що дозволить замок відкривати
Без найменших фізичних затрат.

І завили злодюги вовками:
— Інженери... жорстокі... скажіть,
Чи ви думали, що буде з нами?
Як же далі ми будемо жити?..

Що вже плакати, коли все звершилось
І навіщо когось проклинати?
Зрозумійте, «малина» скінчилась,
Треба справжню роботу шукати...

На «Кресалі», що мав тепер славу
Винахідника диво-замків,
Сам директор повісив об'яву:
«Терміново берем сторожів».

АРГУМЕНТ

З телеекрана диктор сповіщає:
— Півроку космонавти вже літають,

Їх стан хороший, добре сплять, їдять
І обіцяють довго ще літати.

Дружина чоловіка хвать за вухо:
— Ану не спи, гуляко, а послухай,

Як люди в космосі працюють і живуть
І зовсім в рот хмільного не беруть.

Тебе б туди закинуть, на орбіту,
Щоб відучивсь смоктати оковиту...

Від болю чоловік аж підхопився:
— Відірвеш вухо... Жінко, схаменися!

Невже ж і досі ти не розумієш,
Що перемога — це і старт, і фініш?

Тож ми сьогодні з кумом оросились
За те, щоб хлопці вдало приземлились.

НЕОХАЙНА ЖОНА

Сів обідать чоловік і на дружину
Кинув погляд з-під густих, кошлатих брів:
— Чом не дивишся, як слід, за меншим сином?
Бачиш, знову він на кухні наслідив.

Замість того, щоби старанно прибрати,
Взяти віник, акуратно підмести,
Встигла ти, немов корова, натоптати
Й за ногами по всій кухні рознести.

— Що ти мелеш, ненормальний?.. Бог з тобою! —
Чоловікові жона відповіла.—
То я банку з кабачковою ікрою
На підлогу перекинула з стола.

ВИПРАВДАВСЯ

Тільки-но поріг до хати
Чоловік переступив,
А дружина: — Знов рогатий
Розум змієм окрутив?!

Ти ж учора присягався,
І божився, і хрестивсь...
А сьогодні як набрався?!
Як ота свиня напивсь!

То ти пив за космонавтів,
За польоти в антисвіт,
То за успіх аргонавтів...
А тепер за чий політ?

Чоловік обняв дружину:
— Чула, вранці щось гуло?..
Тож і випив я чарчину
За контакти з НЛО.

ЗАВ'ЯЗАВ

О, скільки сил, терпіння й часу
Віддав нарколог пацієнту!
Віднині Вані, окрім квасу,
Не до спиртного компоненту.

Душа радіє: — Перемога!
Високий успіх серце тіпа,
А пацієнт лиш носом шмольга,
Очима вицвілими кліпа.

— Як стан? — мугиче пісню лікар.—
Ми досягли удвох мети?
Іван: — Зав'язано навіки!
Не буду пить... з таким, як ти.

ДІДОВА ПОМИЛКА

На пероні гомінкім,
Всівшись на корзинах,
Гірко плаче дід Охрім,
Плаче, як дитина.

До старого підійшов
Хлопець та й питає:
— Що, ваш поїзд відійшов,
Чи квитка немає?

Дід Охрім сльозу змахнув,
Висякавсь гарненько,
Потім глибоко зітхнув
І сказав тихенько:

— Це я тільки що згадав,
Де я помилився —
Лиш тоді поцілував
Дівку, як женився...

НЕПОРОЗУМІННЯ

(Усмішка)

Вже в котрий раз Миколу Бур'янка
Учителька до школи запросила:
— Ну що сказати про вашого синка?
Не учень, вибачайте, а могила.

За партою то спить, то бубонить,
То у безмежжі думкою витає.
До дошки викличеш — стоїть, мовчить,
Лиш крейду в порошок перетирає.

Невже вам байдуже, хто з нього вироста?
Ким він в житті багатогранним буде?
Десятикласник! Кореня із ста
Без допомоги інших не добує!

У Бур'янка на лобі поту град:
— Учителько, це непорозуміння.
Учора він сусідський виноград
Один руками витягнув з корінням.

ПОРА!

Данило Крячка в інституті
З ім'ям солідним еНДеї
Сидів роками, мов прикутий,
Та розвивав думки свої.

Частина їх лягла в корзини,
Частину — з'їла сивина.
Тепер в Данила поміж звивин
Витає думка лиш одна:

— О, скільки я віддав проблемі —
(Велосипеду і горбі)!
Лише тепер дійшло до мене,
Відчув на власному горбі.

РОБОЧА ГАРАНТІЯ

(Усмішка)

— І чого це ти зіваєш? —
Бригадир Петра спитав.—
Може, хворий, чимсь страждаєш,
Пізно ліг чи рано встав?

А Петро: — Моя дружина
Подарунок піднесла —
Народила вранці сина,
Отаке-енного орла...

Що зчинилось в ту хвилину!
Неможливо передать.
За народжену дитину
Стали батька підкидать.

Аж до хмар з новобудови
Досягло лунке: «Ура-а!
Будь щасливий і здоровий,
Син бетонника Петра!!!»

А татусь, мов невагомий,
Підлітав і з вишини:
— Це не крапка... це лиш кома...
Будуть в мене ще сини...

Так, герой наш, друзі щирі,
Слів на вітер не жбурляв —
Через рік в його квартирі
Народивсь ще й Ярослав.

ДІАГНОЗ

В поліклініку Гаврило
Не зайшов, а залетів:
— Ой, рятуйте, люди милі!
Я смертельно захворів.

Від нещадних дій бацили,
Що терплю я кожен день,
Голова моя зробилась,
Як сирий дубовий пенъ.

Пам'ять просто вилітає,
Днів на два, на три зника,
Рідну мову забуваю,
Відбирає язика.

Появилася нудота,
Почало щодня трясти
Так, що ложку вже до рота
Неспроможний донести.

Подивіться, що зробилось,
Милі диво-мастаки,
Що від мене залишилось?
Тільки шкіра та кістки.

Лікар довго і сумлінно
Пацієнта оглядав,
Молотком бив по колінах,
Тиск і пульс перевіряв

І сказав: — У вас, козаче,
«Побутовий стаканоз».
Не облишите пиячить,
Приголубить вас цироз.

ЛИЗОРУЦІЯ

Він день робочий з того починає,
Що старанно начальство вихваляє.

Так стелиться низенько перед ним,
Немов начальство — вітер, а він — дим.

А вже як стане клянчить резолюцію —
Обов'язково вчинить лизоруцію.

І до-овго потім буде говорить
Про те, що він з начальством вміє жить.

НА СУБОТНИКУ

— Нарешті всі стежки перекопали,—
Загомоніли радісно Лопати.
Зітхаючи, Підошви закивали:
— Щасливі, а от нам тепер топтати.

КУЛЬТУРА

В трамваї, на передньому сидінні,
Напівлежало молоде створіння.
Та ось в салон зайшов старий дідок
І поруч став, обпершись на ціпок.

Створіння раптом я-а-к заверещало:
— Мущина!.. Ви на ногу мені стали!..
У відповідь протез заскреготів.
І дід промовив:

— Вибач, не хотів.

ПОЯСНИВ

Біля магазину «Будматеріали»
Стрілись двоє друзів, говорити стали.

От один і каже: — Скільки ріжем лісу,
А купить — немає. То куди ж він дівся?..

Другий посміхнувся: — Ти ж наче й не п'яний.
Нині з лісу роблять гроші дерев'яні.

ЖИТТЯ І ДОЛЯ

Іде Життя по дорозі,
Долю зустрічає.
Привіталися, як друзі.
А Життя й питає:

— Скажи мені, моя Доле,
Чому так виходить,
Що на моє чисте поле
Щастя не заходить?

Доля гірко посміхнулась,
А потім і каже:
— Воно туди пригорнулось,
Де добряче «мажуть».

МАТЕРІАЛІСТКА

Після Травня, після свята,
Ще, мабуть, днів з тридцять
Гостювала Векла в зятя
В місті, у столиці.

Кожен день вона ходила
В кіно та в театри:
На Отелло подивилась
І на Клеопатру,

Була в Лаврі златоглавій,
В печери спускалась,

Обходила весь дендрарій,
В метро прокаталась.

А сьогодні вранці встала
Й сказала: — На цьому
Досить, діти, нагулялась,
Поїду додому.

Бо за мною й там скучають
Онуки маленькі,
З усіх сторін виглядають
Бабусю рідненьку.

Як сідала вже в автобус,
Сіпнулися брови,
Затремтів старечий голос:
— Бувайте здорові!

Вздовж дороги пропливали
Поля, ріки, луки
І повільно розганяли
Веклин сум розлуки.

Опустила на хвилину
Повіки зважнілі
Та поклала на коліна
Руки загорілі...

Коли бачить... в небі синім...
На кудлатій хмарі
Летить Бог, весь в білім, сивий
З ангелом у парі.

Підлітають до старої
Дивляться у вічі,
Кожен правою рукою
Хрестить її тричі.

Потім Бог її питає:
— Чом ти вже роками
Святу церкву обминаєш
Сотими стежками?

За цей час ти не постила,
Не біла поклонів,
Дітей, внуків не навчила
Церковних законів.

Не лукав, попереджаю,—
Бог тупнув по тверді,—
Життя райське обіцяю,
Як будеш відверта.

Бог замовк. Запанувала
Неприємна тиша...
Раптом Векла запитала:
— Де ти був раніше?

Де ти був, як смерть хрестата
Нас тут убивала
І, вбиваючи, проклята
На весь світ кричала?

Як благали тебе жертви
З полум'я Хатині
Захистити їх від смерті,
Бо вони не винні.

Що вони господні діти,
Створені тобою,
Що жили на білім світі
Думкою святою

Про Добро, про Рай високий
На планеті, в хаті,

Про безмежні, мирні роки
Світлі і багаті...

Бог затиснув вуса в жмені:
— Раба моя Векло,
За те, що не віриш в мене,
Кину тебе в пекло!

Векла випростала спину,
Піднялась на ноги,
Погляд в небо на хвилину,
А потім до Бога:

— Нині й я вже просвіщенна,
Не ідеалістка,
А, як кажуть люди вчені,
Матеріалістка.

Вірю в руку мозолисту,
В поле урожайне,
В пісню щирю, променисту,
В сонце життєдайне...

Прокинулась, озирнулась...
Село... рідна хата...
Зайшла, сіла, посміхнулась:
— Здрастуйте, внучата.

* * *

За пазухою в Бога не сидів,
Нектар не пив, амброзію не їв.
А по степах у Всесвіті блукав,
Пегаса швидкоплинного шукав.
Та чи зустрів крилатого, чи ні —
Судить, читачу, вибач, не мені...

ПОЕМИ

ВДОВА

I

Біжать за обрій сірі хмари,
Спішать з тривогою в світи,
Немов гіркі думки: без пари
Не можна радості знайти.

Отак їм в мандрах і страждати,
Вітри залітні доганяють,
За пругом в синяві зникати...
Я ж хочу в долі запитать:

Навіщо плинуть дні і ночі
У вирі нездійснених мрій?
Чому линяють з часом очі
У недосяжності надій?

Нема до кого пригорнутись,
І серця тихого зігрить,
Аби розлуку оминути
І в самотині не сивить.

II

Колись було: хатина біла
Купалась в radoщах тепла
І від земного щастя мліла,
Щодень калиною цвіла.

Куточок раю, не хатина:
На хліб багата і на сіль.
Та раптом в рай лиха година
Вселила невигойний біль.

Розлігся він по всій хатині,
Як звістка траурна страшна —

Нема господаря віднині...
Смертельно влучила війна.

Та хто почує плач вдовиний?
А чи світанок молодий,
Чи ніжний вечір солов'їний,
До неможливості п'янкий?

Ніхто не верне чоловіка
З тії черствої чужини.
Лиш голосіння: — Хай каліка...
Без рук... без ніг... а поверни...

О Боже, зглянься над вдовою,
П'ятірко сиріт пожалій...
Як тяжко з ношею такою
Їти у білий світ одній...

Худі, голодні, хворобливі,
Роздіті, босі діточки...
Ї цей довічний хрест вдовиний
Нести не день, а крізь роки.

Не зійде добре, щедре сонце,
Лише вдовині холода —
В ганчір'ям заткнуте віконце,
Та ще непрошена біда.

Почуй нас, батечку, воскресни,
Вернись до діточок малих,
Зігрій майбутні світлі весни,
Своїх надій, своїх утіх...

III

Минула ніч у відчаї безсоннім,
Клубком давлючим горло підпира,
А голос бригадира за віконцем:
— Вставай, московко, в поле вже пора!

Сьогодні підеш буряки полоти.
Та не забудь сапу з собою взять!
Бо знаю вас, які ви до роботи,
Наробите, якщо не підганять.

Схопилась, мов ошпарена окропом,
Підбігла до ріднесеньких дітей
І розпач вкрив чоло холодним потом,
І ручаями сльози із очей:

— На кого вас сьогодні полишаю?...
Хто ж вас, пташини любі, повмива?...
За віщо, Боже, я отак страждаю...
За віщо побіліла голова?!...

Поправила полатану ряднину,
Погладила голівки малюків
Й заціпеніла на якусь хвилину
Під смутком полотняних рушників.

IV

Все вище й вище сонце піднімало,
Мов струмінь срібла, жайворонка спів,
І поле аж до пругу простягало
Промінчики зелених бурячків.

Тупа сапа надсилу шарувала
Вкотковані, зневоджені грудки
Та нижче й нижче спину пригинала,
Навіюючи болісні думки.

Про те, що залишила вдома діток,
Скінчилася картопля і мука,
Що ще так довго ждять нового жита,
Морквину чи якогось буряка.

Про те, що не здолати їй гектарів,
Бо голод не додасть у руки сил...
Була б сьогодні з чоловіком в парі,
Ішов би поруч, як було, Василь...

Та зазирнув ласкаво б в очі сині,
А словом доторкнувся до душі...
І захлинулась: «Ой, думки вдовині,
Пекучі і болючі, не душіть...».

Аж ось до слуху з пагорбів міжгір'я,
Здолавши в мареві неблизький світ,
Охриплий дзвін з колгоспного подвір'я
Доніс до поля звістку про обід.

Спустилася в долину до криниці
Сховатися від спеки в холодок,
Напитись прохолодної водиці,
Позбутись тягара сумних думок.

В квітучих вербах солов'ї співали
Про юні весни, про палку любов,
А роздуми вдову не полишали,
У спогади вертали знову й знов.

Немов живі, постали хуртовини,
Обпалені війни страшним вогнем,
І гіркота останньої хвилини,
Хвилини, як прощалась з Василем.

Останній погляд відчаю й тривоги,
Останній дотик пересохлих вуст,
Останній крок від хати до дороги,
І пострілом гримить останній хруст...

Зомліло серце, ноги підкосило,
Судомно ухопилася за сніг,

Крізь завірюху у війни просила
Вернути чоловіка на поріг...

На відстані лиш однієї миті,
В оточенні одвічних таємниць
Стоять сади в цвіту, немов облиті,
І слухають чарівний спів жар-птиць.

Боги вихають гойдалки зелені,
Безгрішні душі водять хоровод,
Під шатами струнких дубів і кленів
Немає ні печалі, ні турбот.

Та раптом з небуття, немов із ночі,
До хати постать жінки поспіша.
Підходить ближче. Виплакані очі,
Недолею розтерзана душа.

Сутулячись, підходить до Ярини,
Рукою по обличчі провела:
— Не слухай, доню, пісню хуртовини.
Вона не принесе у дім тепла...

У сінях розум зупинив Ярину:
— Куди іти в таку бентежну ніч?
Де взяти хоч єдину деревину,
Котра змогла б нагрить холодну піч?

Сарай згорів од вибуху снаряда
Ще на початку клятої війни,
А те, що залишилось від левади,
Повернеться хіба що через сни.

V

У хаті панувала б мертва тиша,
Якби не тиха пісня цвіркуна

Та не снували зголоднілі миші
У пошуках чи крихти, чи зерна.

А ще знадвору в бовдур проникали
Вітрів лютневих льодяні плачі
І сміхом кров у жилах зупиняли
Огорнуті у віхолу сичі.

Чи між могил зібралися пернаті,
Сумної звістки щирі віщуни?
А може, вже вмостилися на хаті?..
Радіють, що далеко до весни,

Що холод зробить чорну свою справу
І голод теж не стане споглядать —
Благословить непрошену кістляву
З косою по домівці погулять.

Тим часом сон підступний не дрімає:
Густим туманом розум обвива,
Сумну, безсилу кволість накликає,
Аж завмирають думи і слова.

Повільно тануть радощі і горе
Перейдених напівзабутих літ.
Дев'ятий вал несе життєве море
У протилежний від земного світ.

Бо там пеньків — і тих не залишилось,
Тоненької гіллячки не знайти —
При відступі й при наступі трощилося.
Куди ж вдові в таку негоду йти?

І раптом думка серце тіпонула:
— Єдине що... Гляди, не упусти!
І як же, вдово, ти в цей час забула,
Що кладовище зберегло хрести?...

Немов чужі, беруть сокиру руки,
І ноги теж, як валянки, чужі
Холонуть від жорстокої принуки
Носить принуку грішної душі.

Що скаже той, що під хрестом звідколи,
Що скаже той, що ще несе свій хрест?!
Той гріх з попом не відпустить ніколи,
Не ждять прощення від самих небес.

А думка знову, наче блискавиця,
Яринину свідомість прошива:
— Хутчій, хутчій! Бо віхола скінчиться
І знову не зігріти піч дровам.

Сінешні двері зойкнули й притихли,
Несмілий крок ледь подолав поріг,
Через замет такий високий, рихлий
Пішла Ярина на страшений гріх.

Лютнева ніч розкудлана, патлата
Сховала все у вихорі снігів —
Де кладовище, а де рідна хата,
Холодна піч, п'ятірко дітлахів?...

Усе розтало в мороці густому,
Все розчинили вихори в снігах.
Лиш тужба зимова забула втому
Та силу набира великий страх.

Вони удвох в оцю тяжку хвилину,
Поєднані негодою, спішать,
Ведуть у ніч з сокирою Ярину,
Ведуть хреста спасенного шукать.

Аж ось і хрест. Він мовчки вийшов з ночі,
Здолавши нескінченний сніговій,

Поглянув пильно у вдовині очі,
Мов вимовив: — Неси мене. Я твій.

Під ранок лиш добралася до хати,
Втягла хреста, допоки люди сплять,
Та й почала, знесилена, рубати
Та в піч важкі поліна накладатъ.

Один раз... другий черкнуло кресало,
Вже й губка задимілася в одвіт,
І полум'я спасенне застрибало,
Даруючи тепло, життєвий цвіт.

У відблисках вогню курної печі
Нагнулася дорубувать хреста...
Та раптом плач затряс худенькі плечі,
Заціпив перекошені уста...

Прийшла до тями... діти... рідна хата...
І вирвалося болем із грудей:
— Пробач, матусю... Це війна проклята...
Твій хрест, рідненька, врятував дітей...

VI

На колгоспному подвір'ї знов озвався дзвін,
Він наказував Ярині приступити до гін.

Гони... гони... Дні вдовині, мозолі та піт.
Жде вдову холодна хата, подушки — як лід.

Тільки й радості, що в дітях, щастя тільки в них.
Як їх тяжко піднімати, пташенят малих.

А ще тяжче їх, рідненьких, ставить на крило,
Щоби лихо не спіткало, горя не було.

Сонце й те за день стомилось гріти виднокруг
І тихенько опустилось в полум'яний пруг.

А в Ярини де ті сили, звідкіля їх взять,
Щоб щоденно на роботу й діток доглядать,
Щоб щоденно зранку в полі гнутись до зорі?
Мабуть, знають тільки зорі, місяць угорі.

Так знесилена, голодна забігає в двір,
На п'ятірці рідних сиріт зупиняє зір:

— Ой, чи всі?.. Живі, здорові?..— Пестить, обніма,
Поцілункам материнським вже лічби нема.

Та весела, та щаслива. Тільки цмок та цмок:
— Ось вам, рідні, на вечерю хлібчика шматок.

Це від зайця. Він по полю мимо пробігав
І для вас, мої хороші, хлібчик передав...

VII

Закипає гречка білим цвітом,
Пініться медовим трунком світ.
Літо, неповторне, тепле літо,
Скільки тобі виповнилось літ!

А ти все під щедрим сонцем мрієш
З ласкою до стомлених полів,
Під блакитним небом половієш
В розквіті задумливих житів.

Поспішають дні твої щасливі
Крізь короткі відстані ночей
Зустрічати досвітки красиві,
Зорепад закоханих очей.

Чом ти, літо, не знайдеш хвилини
Запитать гречаний білий цвіт:
— Чом такі сумні літа вдовині
І гіркий до болю білий світ?

VIII

А літні дні тим часом поспішають,
У клопотах, турботах кожна мить,
Бо восени засіки запитають,
З чим зиму некоротку пережить.

Хоч в літо і заглянула посуха
(На гонах часу всякого бува!),
Та щоб не схудла й так худа житуха,
На поле літо привело жнива.

Віками так було, віками буде,
Що хліб завжди усьому голова,
Без літа, без врожаю «свято», «будень» —
Лише слова. Лише одні слова.

У дзвоні кіс спадають чисті роси,
Зволожують за рік заспраглу сталь,
Щоб до схід сонця в золоті покоси
Убралась під серпанком синя даль.

І ось воно в руках, зерно надії,
Зерно життя, жаданий урожай,
Здобуток мозолів і поту, з мрії
Безцінний і святковий коровай.

Летять пісні, сягають небокраю,
Дотепний жарт у спогадах і сміх
Обжинки довгождані зустрічають
І в борозну запрошують леміх.

В той день Ярина поверталась з поля
Додому, до п'ятірки малюків,
Та, оглядаючи стерню довкола,
В хустину назбирала колосків.

Навіщо ж їх, беззахисних, лишати
Негоді на поталу на стерні?
Багатоденній праці пропадати
В пророслому у борознах зерні?

А трудодень? Лиш двісті грам пшениці!..
Чи не занадто дорога ціна?!
Та з нею ж сором після косовиці
Їти ставать у чергу до млина.

Збирала колоски й не зогляділась,
Як спогад болем серце пронизав,
Тож, як стояла, так на землю й сіла
Ї білий світ відразу чорним став.

Не так давно судилось цьому полю
Стать свідком перших чистих почуттів,
Щасливий усміх зоряної долі —
Той незабутній погляд Василів.

Коротка ніч не встигла й задрімати,
Чумацький Шлях в світанні заблукав...
Навіщо ж так жорстоко розлучати?
Хто ту війну-убивцю підіслав?...

ІХ

Широкий шлях, куди твій вік сягає
Через містки, повз сивий осокор?
Хіба що поле таємницю знає
Та предковичний жайворонків хор.

Тебе терзали віхоли і зливи,
Вбивали війни вибухом смертей,
А ти живий, такий же неквапливий
Ї тягнешся душею до людей.

У кожен двір знаходиш ти стежину
З відомих долі нелегких доріг,
То в радісну, а то й в сумну годину
Спішиш принести звістку на поріг.

І вже ніколи доль не полишаєш,
Назавжди прикипаєш до сердець,
Навпіл сльозу і усміх розділяєш,
А зрештою — початок і вінець.

В той день ти вів Ярину до Вільшани
І підбирав утішливі слова,
Бо знав — нема болючішої рани,
Ніж рана від жорстокого «вдова».

За все життя не втамувать біль втрати,
У морі сліз те горе не втопить.
Нікому рану не зарубцювати.
Отак болючу все життя й носитьь.

У військкоматі комісар Ярину
Як ворога запеклого зустрів:
Збліднів, затрявся і якусь хвилину
Сидів — ні звуку. Наче онімів.

В очах вогонь — ненависті і злості.
Та зрештою себе у руки взяв:
— Для тебе в нас цікаві дуже вісті.—
І жовнами, як жорнами, заграв.

— Одні воюють, кров там проливають,
Горять свічками в танках, літаках...
А інші зад в густі кущі ховають,
В собі не здатні подолати страх.

Твій чоловік...— Взяв папірець зі столу.—
Був активістом в довоєнний час,

Один із перших членів комсомолу...
Хто б міг подумать, що він зрадить нас?!

Кого ти гріла стільки літ під боком?!
Від кого наплодила байстрюків?!
Я б і тебе... і не моргнув би оком...
Щоб не лишилось на землі слідів...

Чому ти, час, раптово зупинився?
Куди ти, земле? Не тікай з-під ніг!
— Хто папірець писав — той помилився.
Мій чоловік піти на те не міг...

Зринали дні минувшини зотлілі,
Спадали падолистами слова.
І лиш одне, мов гострий ніж у тілі:
— Вдова... вдова.. вдова... вдова... вдова...

Що ще страшніше занесу у хату?
Жорстока смерте, може, знаєш ти?
Тоді хапайся за косу щербату,
Коси й мене і з Василем клади...

Х

Відміряла осінь вдовиці два тижні
У чорній скорботі, солоних сльозах.
І знов через гони тривожні неближні
Веде до Вільшани натоптаний шлях.

Скажіте, місточки, і ти, осокаре,
Озвіться хоч словом, зчорнілі лани.
Нехай не вмирає надія, що горе
Вві сні приверзлось, а не впало з війни.

Відкрийтеся, думи широкого шляху,
Заждіть, не тікайте з осіннім дощем.

Чи, може, і ви натерпілися страху,
І в вашому серці нездоланий щем?

Чи, може, і ви в одну мить овдовіли,
Щоб чорну хустину до скону носить?
Чи, може, і ви в одну ніч посивіли,
Аби вже довічно із горем цим жить?

І знов подорожню Вільшана стрічає
Сльозавими вікнами згорблених хат,
І серце Ярини до болю стискає
Один лише погляд на райвійськкомат.

Надія забила, мов жилка на скроні,
На те, що лишився живим чоловік.
Можливо, Василь опинився в полоні,
А потім з полону ворожого втік...

А може, знайшов санітар після бою
(Чого на проклятій війні не бува?!),
І щастя Ярину розлучить з бідую,
І зніме з плечей непосильне «вдова».

Повернеться батько до діток, до хати,
В минуле відійде непрощений біль,
І ми вже не будем так гірко страждати,
Бо щастя і радість ідуть звідусіль.

Звідкіль тобі знати, остання надіє,
Що жити лишилось лише одну мить,
Що більше ніколи вдову не зігрієш,
Й крім неї, нікому сиріт не зігріть...

XI

В очах у військкома застигла провина,
У голосі нота єдина — сумна:
— Пробачте мені за ту грубість, Ярино,
Будь проклята тричі жорстока війна!

Отож і сьогодні, в осінню негоду,
Я вас запросив подолать таку даль,
Щоб тут, в військкоматі, вручить нагороду
З минулих часів — чоловіка медаль.

Ні-ні, чоловік ваш, Ярино, не зрадник.
Він смілим, відважним себе проявив,
Відмінний, як пише комбат, автоматник...
Під Львовом фашистського танка підбив.

І лінію фронту не раз переходив,
У складі розвідників брав «язика».
Нікого ні разу ніде не підводив,
Про що вам і пише в листі комполка.

Притисла до серця шматочок металу,
Усе, що лишилось на пам'ять вдові.
Не ждала надія такого фіналу,
І діти не ждали, і хата, і двір.

XII

— А це хто? — Пролунав охриплий голос.—
Питаю — чом на полі розляглась?!
Ага-а! Так ти тихенько цупиш колос?
Ану вставай, в міліцію збирайсь!

Там розберуться, що ти є за птиця,
Все витрясуть, що нишком нагребла.
Та для початку всиплять, як годиться,
Щоб хитрою такою не була.

Вставай, вставай! Глуха?... А може, п'яна???
Бач, розвалилась на чужих полях.
Бери свій вузлик! Жде тебе Вільшана,
А потім допра аж на Соловках...

Районний суд недовго слухав справу,
Спішив Ярині вирок зачитатъ:
«...За те, що посягала на державу...
В злочинниці зерно конфіскуватъ».

Хай молить Бога, що маленькі діти,
Оті голодні і худі роти.
А то б вдові за ґратами сидіти,
Три роки у віддаленні тягти.

Дільничний, а це він вдову затримав,
Зі сходом сонця по двору шугав:
Спускався в льох, дверима в хаті гримав —
Зерно для конфіскації шукав.

Упрівши гарно, став посеред хати,
Крізь хрипотіння видушив слова:
— З таким припасом страшно зимувати.
Його ж замало навіть до Різдва.

А по селу вже поповзли розмови,
Що буцімто в районному суді
За неї є кому замовить слово,
А відпустить на волю — й поготів.

Інакше ж бо нечувано, щоб нині,
В такий тяжкий післявоєнний час,
Попасти до міліції людині
Із колосками, й вирватися враз.

Тим більш, така красуня, як Ярина.
А ще клялась, що любить Василя...
Ой горечко, страшна лиха людина!
Як отаку терпітиме земля!

Ще довго по кутках села блукали,
Шипіли, ніби гадина, плітки,

На призьбах, на перетиках плескали,
Впивались брудом чорні язики.

Та, зрештою, брехня розпорошилась,
Розвіялась, як попіл на вітрах.
І, правдою убита, вгомонилась
На стомлених від вигадок вустах.

ХІІІ

У листопаді, за два дні до свята,
Відразу після копки буряків,
Змарніла від страждань вдовина хата
Здригалася від грубих голосів.

Вона ніколи ще того не чула,
Що билось брутално по кутках.
Здавалось, стеля на стовпах прогнулась,
А в вікна зазирає холодний страх.

Підгнилі двері й ті вже не скрипіли,
Поглухли у підпіччі цвіркуни —
Так фінагенти на вдову гриміли
За те, що не сплатила данини:

— Ти що-о? Не тямиш, що держава в ранах?!
А хто ті рани буде заживлять?!
Не ти одна сьогодні голодрана.
Тож нічого тут нюні розпускать.

Піди позич, якщо не заробила.
Продай зерно, картоплю, буряки...
Сусідка... без ноги, а вже сплатила,
І Йосип теж. Дарма, що без руки.

А ти така здорова, не каліка...
Заробиш, тільки треба захотіть.

Тим більше, що нема вже чоловіка
І нікому в осінню ніч зігріть.

Є й інший засіб підсобити справі —
Це пенсія твоя на дітлахів...
Яка різниця, чим платить державі?
Аби позбутись тяжкості боргів.

Ярина сіла у кутку на лаву,
Промовила, вдивляючись в дітей:
— Дивіться, рідні, на оцю облаву.
Ні, не на звірів. На своїх людей.

Щоб видушити тих, що залишились,
Хто жевріє в нещасному селі...—
І до агентів: — Що ми проти сили?
Скоріш, земля, вірніше, гній землі.

Прощайте, мрії взуванку купити,
Усі майнули в небі журавлем.
Не будуть діти знов штанців носити,
Сидітимуть у запічку гольцем.

Учора батька гітлерівці вбили.
Сьогодні віднімають у вдови
Копійку, що за вбитого платили...
То де ж ти, справедливість, озовись?!

XIV

Не встигли фінагенти вийти з хати —
Уповноважені по позиці ідуть:
— Ярино, не тебе нам вговоряти —
Заводи допомогу нашу ждуть.

Розбиті домни, шахти і дороги,
Руїною на Волзі Сталінград,

Орел і Курськ чекають допомоги,
А також Дніпрогес і Ленінград...

Ми не сліпі, все бачим, розумієм,
Висловлюємо наше співчуття,
Та віримо — твоя душа не сміє
Стояти на обочині життя.

Стояти і спокійно споглядати
Оту розруху, що лежить довкруг.
Подумай гарно, скільки... можеш дати,
Але не менше, як дали на круг.

Глибока ніч вже почала сивіти —
Уповноважені по позиці сидять:
— Ярино, та не вимруть твої діти,
Якщо даси державі тисяч з п'ять.

За чоловіка пенсія у тебе...
Не будеш же ті гроші ти солить.
А як вони державі нашої треба?
Підписуй... бо нам стільки ще ходить!

Крізь вікна в хату зазирнув світанок,
Поблідло тьмяне світло в каганці.
Солоною сльозою тихий ранок
Скотився по Ярининій щоці.

XV

Томилися думи, поринувши в спогад,
У сивий туман відшумілих років.
Яка ж нелегка ти, вдовина дорога!
Кому розказати — не вистачить слів.

Обходили хату і радість, і свята,
Цуралася доля надію зігрить,
Що скоро скінчиться жорстока розплата
За те, що на Землю з'явилася жить.

За те, що у праці душею горіла
І серцем гарячим тяглась до людей.
За те, що ніколи себе не жаліла
Заради майбутнього власних дітей.

Ось старшенький, Гриша, чарівна дитина,
Такий загорілий, в коротких штанцях...
Його в сорок сьомому викрала міна
Удень серед поля, у всіх на очах.

За Гришою Коля заходить до хати
(У Пскові в десантних частинах служив):
— Привіт з Будапешта спішу передати.
Пробачте, що двадцять своїх не дожив.

Доносяться кроки квапливі знадвору,
Щебечуть двійнятка: Олекса й Роман.
Забігли і стали знекровлені поруч...
Могилою став офіцерам Афган.

А ось і «мізинчик» у дверях зіп'явся,
Ванюша, і каже тихенько до всіх:
— То баштовий кран піді мною зламався.
А я навіть крикнути «Мамо!» не встиг...

Немає ще батька. Як завжди в турботах.
Нарешті... І батько на покуті сів.
Зібралась сім'я. І зітхнула скорбота:
— І ще на одну в світі зменшилось вдів...

Е П І Л О Г

Над кладовищем плачуть сірі хмари,
Голосить вітер у сплетінні віт.
Могила в самоті над крутояром —
Останній карб тяжких вдовиних літ.

КЛИЧ

I

Сумний Тясмин поспішає
До Дніпра-Славути,
Тісний берег розмиває,
Щоб волю здобути,

Звільнитися і на волі
Розлитись до моря,
Запитать в гіркої долі:
— Звідкіль стільки горя?

Хто навів на Україну
Ляхів-уніатів?
Хто наслав лиху годину
Землю плюндрувати?

Дніпре, батьку, ти все знаєш
Як свідок єдиний,
Достеменно пам'ятаєш
Про все в Україні:

Скільки бід нам залишили
Жорстокі татари?
Скільки люду загубили
Звірі-яничари?..

У вас, може, запитати,
Високі тополі,
Доки в муках нам конати,
В лещатах неволі?

Здавалося, край стражданням
На цім світі буде,
І нестерпного кайдання
Позбавляться люди.

Прийдуть весни журавлині,
Соловей озветься,
І до кожної хатини
Щастя усміхнеться.

Помилились бідолахи,
Гірко помилились,
Та й незчулися, як ляхи
Ярмом навалились.

Та й почали православних
Учити хреститись,
Як рабів своїх безправних,
По-римськи молитись.

Короновані вельможі
Церкви грабували,
Святі книги, як негожі,
В шинках пропивали;

Попів стригли, бо латині
Не вміли читати.
Непокірним — в домовині
Судилось лежати.

Над лісами, над степами
Чорна смерть гуляла,
Палі з мертвими тілами
Щедро розставляла.

На згарищах малі діти,
Вдови посивілі...
Дивись, лічи, білий світе,
Скільки вже в могилі.

І ти, Боже превеликий,
Поглянь із-за хмари,

Як жадають католики
Православним кари!

II

Де ж оті козаки, що в Синопі пили
Кращі вина з турецького льоху?
Чом своїх від біди боронить не пішли?
Чи нема вже козацького духу?

Де ж подівся той дух, де хоробрі шаблі,
А чи коні баскі на припоні?
З яких пір козаки на рідненькій землі
Б'ють поклони варшавській короні?

Хто підніме з колін, білий світ прояснить,
Кине клич бойовий до походу?
Чи отак у ярмі у шляхетським ходить
І вважати за честь, нагороду?

Світ такого не зна, щоб чужинська орда,
Окрім ярем, свободу давала.
Гість незваний завжди — невігойна біда,
Що народ наш в кайдани кувала!

Та не довго панам по три шкіри здирать,
Плюндрувати церкви православні.
Дух козацький живий, смілість не позичать.
Вище голови, лицарі славні!

III

Павло Наливайко в обіймах у думи
З Черкас рано вирушив на Чигирин.
Кінь чвалом, а вершник оглянувся і з сумом:
— Як страшно на світі, коли ти один.

Беззахисний, ніби тоненька травина,
Яку вітер подихом першим злама,
Безсилий, як житня тонка соломина,
Бо й їй від стихії рятунку нема.

Насунуть, дивися, густі, чорні хмари,
Ударять громами, неначе з гармат.
За громом посипле холодні удари
Підступний, бездушний, безжалісний град.

Розкисне земля, потече з ручаями,
В стрімкому потоці знесе колоска...
Куди?... Невідомо. Якими шляхами?...
Не скаже, не зна навіть доля гірка.

До кого приб'ється дозріле насіння,
Щоб юне колосся до сонця піднять,
Поставить на ноги нове покоління,
Супроти стихії його згуртувать?

А там, у Черкасах, заковані в лати,
Шляхетні з Варшави грабують людей,
За димом пускають налякані хати,
Гвалтують, безбожники, навіть дітей.

І в Корсуні шляхта над Россю гуляє,
Як дома, на Віслі, себе почува
Та все Жигимонта свого прославляє,
Присвячує палко подяки слова.

По всій Україні вони розповзлися,
Міркують довіку отак панувать.
Дивись, коронований, не помилися,
Від шаблі козацької будеш тікать!

Незчувсь Наливайко, як кінь зупинився
Напитися з Тясмина вдосталь води.

Зіскочив на землю і низько вклонився:
— О краю козацький, біду відведи.

IV

Схилила голову верба,
Уважно слуха Наливайка
Про те, звідкіль прийшла журба
І біль колючий, ніби швайка.

А з болем і пекучий щем
Нестерпну муку випікає,
Немов негостреним ножем
Струну козацьку вільну крає.

О вербо, вербо, стільки літ
Ти проводжаєш Тясмин в далі,
Скажи, за що нам стільки бід,
Нащо оці тяжкі печалі?

Як нам позбутися ярма,
Що навалилося з Варшави?
Невже безвихідь, і нема
Дороги, окрім до неслави?

То доки ж будем на кострах
До неба іскрами злітати?..
О сива вербо, де той шлях,
Що нам потрібно вибирати?

Верба ще нижче прихилия
До гостя віти і листочки
І тихо, тихо промовля:
— Біда одна, мої синочки.

Візьми, козаче, подаю
Свою гіллячку молоденьку,

Найкращу донечку свою,
Таку тендітну і тоненьку.

Її так легко відломить,
Від стовбурини відчахнути,
Мізинцем в бубличок скрутить —
Зусилля навіть не почути.

Тепер візьми в пучок з'єднай
Усі мої тендітні віти,
Напруж всі сили і ламай —
Не зможеш сам цього зробити.

Отаман слухає слова,
Киває ствердно головою:
— Одне з поради вплива —
Один не справлюся з бідую...

І вже гінці з Чигирина
Спішать шляхами України:
— На всіх на нас біда одна —
Бездоння чорної руїни.

Та вихід є, якщо з'єднать
Відвагу нашу, нашу зброю.
Ми зможем чорта подолать,
Не те що справиться з бідую.

Коронний гетьман? Хто він є
Для нас, народжених на волі?
Вампір, що кров з народу п'є,
Чужий носій гіркої долі.

Єднаймося, гречні, проти зла,
Гонімте ляхів-уніатів,
Щоб знов калина розцвіла
На світлу радість в кожній хаті!

Темна ніч. Чигирин у левадах дріма.
Сонна тиша вітри пригорнула.
Лиш в оселі одній супокою нема.
Хата щедро стріча осавула.

У кутку образи, ледь лампада горить,
За столами козацькі старшини.
Наливайко зітхнув і почав говорить,
Склавши руки на тло скатертини:

— З пережитих років ми оцінюєм світ,
Намагаємось серцем збагнути,
Звідкіля і куди наш одвічний політ,
Де вершина, що маєм сягнути?

На якій висоті перемога чека,
Щедрий усміх щасливої долі?
Є упевненість в тім, що поразка гірка
Не перейде дорогу ніколи?

Є надія на те, що наш слід не зітруть,
Не загасять епохи чергові,
Що грядущі всіх нас за вогонь пом'януть,
Що у кожного в серці і слові?

Скільки літ, скільки зим нам в безмежних степах
Уготовано йти цілиною
І горінням душі осявають перший шлях
Тим, хто йтиме за нами до бою?

За майбутнє землі, на якій стоїмо,
Присягаємось твердо стояти!
Присягнемось, брати, що усі ідемо
Україну свою захищати!..

Темна ніч за вікном у тривозі сплива.
Чигирин з-під серпанку тонкого
Щиросердно віта Наливайка Павла,
Осавула і Гетьмана свого.

VI

З Чигирина і до Черкас
Гінець шлях покриває.
Цим шляхом їздив, ще й не раз,
Вночі не забукає.

Коронний гетьман прочитав
Послання Наливайка
І так руками замахав,
Аж свиснула нагайка.

Обличчя гнів перекосив,
У грудях захрипіло:
— Цей хлоп закон переступив!..
О, сатанинська сило!

За повелінням короля
Тут кожен мусить знати,
Одне повинна ця земля:
Корону поважати!

А хто з тутешніх дикунів
З Варшавою жартує —
На того падає наш гнів
І люта смерть чатує.

Посланця, що з Чигирина,
На дибу посадити!
Хай православний дурень зна,
Як унію любити!

Мої жовніри, як один,
Заковані у лати,
Готові йти на Чигирин
Корону захищати!

VII

Над Тясмином ранок знімає серпанок,
Зозулі у вербах кують.
І перші хмарини, як білі пір'їни,
У синяві неба пливуть.

Обличчя козацькі неначе з граніту,
В очах у сміливців вогні.
Сьогодні хтось піде у битві зі світу,
Лишивши турботи земні.

Чийсь подих останній раз вимовить «Мамо-о!»,
І слово замре на вустах,
І з вічності погляд в розбуджений ранок
Нестиме сполоханий страх.

Луною озветься і вдарить у груди
Коротке і гостре, як ніж:
— Кому я потрібний скалічений, люди-и?!
Хто поруч і чує — доріж...

А поки що тихо в козацькій засаді,
І навіть сороки мовчать...
Аж ось і коронний, немов на параді,
Веде свою ковану рать.

Павло Наливайко, прикритий вербою,
Ворожий загін спогляда.
Полковник з Полтави кивнув головою:
— Як тільки зупинить вода,

Спочатку ударять зненацька гармати,
Хай димом затягне їм світ.
А потім почнем молотити ці лати
І тиснуть в диму до боліт.

Черкаський полковник з погордою мовив:
— Кіннота готова давно.
Сьогодні Жолкевський, його людолови
У Тясміні вистелять дно.

— Чернігівський полк шлях назад прикриває,—
До гетьмана сотник повів,—
Там миші маленькій проходу немає,
А цим, що прийшли, й поготів.

— Ну, що ж,— Наливайко подумав хвилину,—
Нема нам куди відступать.
Тож будемо гідно чужинську лавину
На рідній землі зустрічатъ.

Але почнемо не з гарматного гулу,
Бо ж нам не потрібна їх смерть.
Пошлем до Жолкевського нашу цидулу:
«Коронний, іди собі геть

Туди, звідкіля ти прийшов в Україну
На палю народ посадить.
Скажи королеві: за нашу руїну
Він дорого буде платить».

Хвилини чекання, найдовші у світі,
Повільно в минуле пливають...
Чи вийде Жолкевський посланців зустріти?..
Чи відповідь хутко дадуть?..

Дали... Не примусили довго чекати.
Повісили трьох посланців...

Озвалися гнівом козацькі гармати
І клич бойовий козаків.

Затягнута димом, ревіла долина,
Дзвеніли мечі і шаблі,
Горлала, стогнала, кляла різанина,
Конала в крові на землі.

А дим від гармат ще густіше лягає,
Чужинців щільніш огорта.
Де небо?.. Де сонце?.. Жолкевський не знає.
— Де військо? — зі страхом пита.

Нема того війська, що вів гордовито
Приборкать якийсь Чигирин.
Закованих в лати до ночі побито.
Лишився коронний один.

Спіткнувся о трупи, в крові послизнувся,
Підвівся, ледь зліз на коня,
Пригнувся до гриви, назад озирнувся
І нумо тікати навмання.

Варшава коронного стріла ганьбою:
— Пішов, як герой, повернувся — боягуз.
Поразка сьогодні — на плечі горою,
А завтра навалиться глуз.

А там, де ще битва недавно гриміла,
Шматуючи тишу степів,
Над Тясмином виросла свіжа могила,
Як пам'ять про тих козаків.

Про тих побратимів, що стали стіною
І мужньо в борні полягли,
І славу козацьку у пеклі двобою
До світлих висот підняли.

Павло Наливайко припав на коліна,
Сльозу на могилу зронив:
— Спасибі за те, що жива Україна.
Жаль, вас вберегти не зумів...

VIII

Так, Жолкевський не знав, скільки душ покладе
За варшавську корону криваву.
Той пихатий не знав, що невдовзі впаде
Від козацької шаблі в неславу.

А над світом злетить дужий, радісний дзвін
Чигиринської церкви святої,
Поспішить сповістити, що розбитий загін
Лиходійної сили чужої.

Понесуть кобзарі у безсмертних піснях
Зичну звістку від хати до хати:
— Не ступились шаблі у козацьких руках!
Знайте, ляхи, і ви, уніати!

IX

Папа римський не спить, Жигимонт онімів.
Між Варшавою траур і Римом:
— Чигирин?.. Як він міг?! Чигирин?.. Як він смів?!
Хто підбив дикий степ на цей вчинок?!

Наливайко якийсь? Звідкіля цей лайдак,
Що посмів стать супроти Варшави?
Наливайка спіймать і повісить на гак!
Він же мріє піднятись до слави.

Папський нунцій чотки у кістлявих руках
Мне нервово, немов розтирає,

І в холодних, мов крига, жорстоких очах
Інквізиторська іскра шугає.

Ось він погляд підвів, короля пропіка:
— Наливайка вогнем почастуєм!
Накажи-но катам готувати «бика»,
«Мідний бик» його враз угамує.

Хай вітри рознесуть попільець, як той пух
Зі стрункої тополі на полі,
Донесуть до Дніпра і ще далі, за пруг:
— Все в руках королівської волі!

Ваша мосць не дитя, усвідомлює те,
Що події на користь голоти.
Дух козацький, як хміль, в Подніпров'ї росте.
Тож подумайте, як з ним боротись!

Можна знову послать королівський загін,
Той, що в Корсуні п'є та гуляє.
Та й на нього чека вже відомий ужин —
Наливайко його перекрає.

Попливуть у Дніпро бездиханні тіла
Розжирілих твоїх зброєносців.
І злетить до небес: — Наливайку хвала! —
А не вашій знесиленій мосці.

Пропоную одне: терпеливо чекать.
Між двома Наливайко вогнями —
Або йти до Москви на коліна ставать,
Або інше — лишитись під нами.

Х

Тясмин гетьмана стрів і повів до верби,
До порадниці, вкотре спитати,

Як позбутись в душі отієї журби,
Доки їй його серце терзати.

Натерпівся наш люд за минулі віки,
Випив трути жорстокої долі.
Де ж шукати йому помічної руки,
З ким укупі пізнати щастя волі?

Посивіла стоїть у осіннім вбранні,
Розстеля позолоту на трави:
— Ти сьогодні живеш, як в напруженім сні,
В ореолі здобутої слави,

Що ніколи не вмере, доки сонце сія,
Доки гордо цвістиме калина.
Вже ніхто не зітре Наливайка ім'я.
Буде жити в віках Україна.

Про одне лиш прошу: до Варшави не йди,
Шлях далекий та ще і негода...
То тебе захища від страшної біди
Українська чутлива природа.

Рідна, бачить і зна, що король затіва
Проти тебе і рідного краю.
Голосами вітрів вимовляє слова:
— Зупинись, Наливайку, благаю...

Та, на жаль, не почув гетьман тих голосів.
Шлях до Вісли тяжкий... переправа...
Зустріча козаків, як страшних ворогів,
Повна злості і жовчі Варшава.

Королівський загін охоронців спішить.
Мить... і гетьман закутий в кайдани.
Підземелля сире заніміле мовчить,
Тільки криком кричать свіжі рани.

Ось з'являється кат, б'є по ляді замок:
— Прошу пана... Варшава чекає...
Наливайко підвівсь. А до світла лиш крок.
І від болю свідомість втрачає.

Що за радісний сміх?.. Звідкіля долина?..
Як нестерпно болять переломи...
І навіщо той кат, і куди підніма,
Залишивши у болях свідомість?..

Де він музику чув, що ядуче звучить?!.
У Черкасах, в шляхетському стані...
Чигирин, Чигирин, ти залишишся жить,
А для гетьмана ранок останній...

«Мідний бик» вже стоїть, дикий жар видиха.
Жигимонт, як дитина, радіє:
— Наливайкові смерть! Хай мій ворог здиха!
Як свіча до небес пломеніє!

Наливайко рвонувсь із лабет казана!..
Обізвалися дзвоном кайдани...
А назустріч з вогню річка Тясмин земна,
Тихо линуть кудлаті тумани...

Стоїть мати під вербою
У білій хустині,
Усміхається, рукою
Махає дитині:

— Іди, іди, мій синочку,
Я тебе чекала...
Надінь вишиту сорочку,
Сама вишивала.

В тихім раї гаптувала
Чорними нитками,

Кожен хрестик цілувала,
Вмивала сльозами.

Вишивала під вербою
Калинові квіти
І молилась, щоб з бідною
Тобі не зустрітись.

Ходи, Павле, не барися,
Я тебе зодіну.
Світлом волі засвітисся
На всю Україну.

Мати руки, ніби крила,
До неба здіймає.
Наливайка чорна сила
До зір піднімає.

Чорне сонце... чорні зорі...
Холодом стрічають.
Мати з сином в чорнім морі
Вічність обнімають...

Е П І Л О Г

О жорстокість тупа! Тіло можна спалить,
Попіл вітру нічному віддати.
Та козацька душа у віках буде жить
І зорею свободи сіяти.

Той душевний вогонь заповітом для нас
З апогею тяжкої орбіти,
З тих далеких часів для прийдешніх наказ:
— Україну і волю любити!

ЗМІСТ

ЛІРИКА

Сподівання	4
«Наш човен в житейському морі...»	4
За ідею!	5
«У роздумах життя моє земне...»	5
Тарасова хата	6
Біль — Чорнобиль	7
Допоки ти...	8
Кобзареве слово	8
Біль	9
Кому молитися	10
Незгасна краса	10
Покотилась зоря, покотилась...	11
Ховали люди кладовище	11
А довкола життя...	13
На кордоні	14
Вінок і Слава	15
Пам'ять	16
Чумацький Шлях	17
«Від праці аж до ядерної зброї...»	18
Сонце	18
Наливайкова криниця	19
«Іду по стомленій дорозі...»	20
Слово дня	21
«В житті земному, як на довгій ниві...»	21
Тополі	22
Віват!	23
Лабіринт	23
Роки мої...	24
Джерело	25

Космічний Розум	25
«Спішить Земля, дола космічні гони...»	26
Героям	27
«Привиділось: Дніпро украли...»	27
«Щоб сонце радісно вставало...»	28
Сон	29
Смерть кулі	30
Вінець (<i>Сумна іронія</i>)	30
Неминучість	31
Село моє...	33
Наш день	34
Дев'яте Травня	35
Роздум	35
Розплата	36
Підпільна думка	37
Овеча доля (<i>Гірка іронія</i>)	38
Болючі рани	39
Кімната юності	40
«Герой»	41
Одвічний рух	42
«Скільки вас, орачів, що на поле моє...»	42
«Згасає день... За вікнами темніє...»	43
До міністра	43
«Сніг закінчився в зими...»	44
Вантаж № 200	45
«Розірвалась нитка, і з кінцями...»	46
«Ніч — як рік кімнату наповняє...»	46
Журба	46
«На плеса Десни поспішає весна...»	49
Розхвильований день	49
Задумалась осінь...	50
Плин літ	51
Вічне	51
«Горнеться вечір у тиху годину...»	52
В обіймах весни	53
«Добродійко осінь, чому така хмура?...»	53

Етюд	54
Зорепад	54
Спогад	55
«Непомітно зажурена осінь...»	56
Осіння акварель	56
Над Россю	57
Гірка сповідь	58
О цвіте ніжний!	59
Тихий вечір красно догоряє	59
«Зустрілося Щастя і так спалахнуло...»	60
Мадонна	61
Кувала зозуля...	62
Зустріч	63
Пам'ять серця	63
Не забувай...	64
Говори, моя єдина...	65
Жайвір, жайвір!..	65
«Розімліле літо розсипа намиста...»	66
«Хай віхола роз'ятрена співає...»	67
Жадана	67

ГУМОР

Прохання	70
Порада (<i>Байка</i>)	70
Оголошення на пляжі	70
«Нутро»	71
Прохання Пегаса	72
Чемність	73
Біда	74
Кінець «малині»	75
Аргумент	76
Неохайна жона	76
Виправдався	77
Зав'язав	77
Дідова помилка	78

Непорозуміння (<i>Усмішка</i>)	79
Пора!	79
Робоча гарантія (<i>Усмішка</i>)	80
Діагноз	81
Лизоручія	82
На суботнику	82
Культура	82
Пояснив	82
Життя і доля	83
Матеріалістка	83
«За пазухою в Бога не сидів...»	86

ПОЕМИ

Вдова	88
Клич	108

Художнє видання

АНАТОЛІЙ САМОЙЛЕНКО
МОРИНСЬКА КРИНИЦЯ

Лірика, поеми, гумор

Видавництво «Рада»

Художник *Віталій Мітченко*
Технічний редактор *Ізолина Селезньова*
Коректор *Лариса Білик*

Підписано до друку 16.12.97. Формат 70×100/32.
Гарнітура тип Таймс. Папір офсетний № 1. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 5,16. Обл.-вид. арк. 4,1. Наклад 1000.
Зам. №

З оригінал-макету виготовленого у видавництві «Рада».
252030, Київ, вул. Золотоворітська, 6.
Свідоцтво № 36451684 від 15.07.97.

ВАТ «Книжкова друкарня наукової книги».
252030, вул. Б. Хмельницького, 19.

Самоїленко А. П.

С17 Моринська криниця: Лірика, поеми, гумор.—
К.: Рада, 1998.—128 с.
ISBN 966-7087-12-3

Нова збірка Анатолія Самоїленка наповнена вітрами часу,
який випав на долю автора, він має свій тверезий погляд і на
минуле, і на сучасне.

4702640202—007

С _____ без оголош.

ББК 84Ук7

